

Φερενίκη Παναγοπούλου-Κουτνατζή
Η εξέλιξη του δικαιώματος στη λήθη
(περί λήθης της λήθης;)

Ανάτυπο
Τεύχος 6/2016
(σ. 714 - 728)

Η εξέλιξη του δικαιώματος στη λήθη (περί λήθης της λήθης;)

της Φερενίκης Παναγοπούλου-Κουτνατζή

Δ.Ν. (Humboldt), Μ.Δ.Ε. (Παν. Αθηνών), Μ.Ρ.Η. (Harvard)

I. Εισαγωγή

Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων (εφεξής Κανονισμός)¹ θετικοποιεί στο άρθρο 17 ένα προϋπάρχον δικαίωμα διαγραφής, το πολυσυζητημένο πλέον στη βιβλιογραφία δικαίωμα στη λήθη². Το δικαίωμα αυτό συνιστά απόρροια της γενικότερης ελευθερίας αναπτύξεως της προσωπικότητας του ατόμου. Πρόκειται για το δικαίωμα του ατόμου να μπορεί να σβήσει από το διαδίκτυο πληροφορίες που αφενός δεν επιθυμεί και αφετέρου δεν είναι χρήσιμες για την ενημέρωση του κοινού. Συνάγεται κατά κύριο λόγο από τη γενικότερη προστασία της ελεύθερης ανάπτυξεως της προσωπικότητας (άρθρο 5 παρ. 1 Σ) σε συνδυασμό με την κατοχύρωση της αξίας του ανθρώπου (άρθρο 2 παρ. 1 Σ), αλλά και από το δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής ζωής (άρθρο 9 Σ), της προστασίας των προσωπικών δεδομένων και πληροφοριακού αυτοκαθορισμού του ατόμου (άρθρο 9Α Σ), νοούμενο ως δικαίωμα κάθε προσώπου να μη γίνεται εκ νέου αντικείμενο δημοσιογραφικού ενδιαφέροντος για οδυνηρές ή δυσάρεστες υποθέσεις ενός κομματιού του πρότερου βίου του³. Το όριο του δικαιώματος αυτού αναζητείται στην ελευθερία του πληροφορείν και πληροφορείσθαι και εν γένει στην ελευθερία εκφράσεως (άρθρο 14 Σ), υπό την

έννοια ότι η διαγραφή δεν πρέπει να λαμβάνει χώρα για γεγονότα που προκαλούν το εύλογο ενδιαφέρον ενημερώσεως του κοινού.

Στο πλαίσιο της παρούσης μελέτης θα αναλυθεί η εξέλιξη αυτού του δικαιώματος επί τη βάση της πρόσφατης δικαστηριακής νομολογίας και διοικητικής πρακτικής ανεξαρτήτων αρχών.

II. Προάγγελοι του δικαιώματος στη λήθη

Το δικαίωμα στη λήθη διαμορφώθηκε κατά κύριο λόγο μέσα από θεμελιώδεις αποφάσεις ανωτάτων εθνικών δικαστηρίων.

Σύμφωνα με το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο της Γερμανίας στην απόφαση *Lebach*⁴, η δημοσίευση στοιχείων για μία εγκληματική πράξη, μέσω της οποίας προσδιορίζεται η ταυτότητα του προσώπου που έχει καταδικασθεί για αυτή, προσβάλλει σε αυξημένο βαθμό την προσωπικότητα, καθώς στιγματίζει αρνητικά το πρόσωπο αυτό στην κοινή γνώμη διαπομπεύοντάς το. Στη συγκεκριμένη υπόθεση, ένας καταδικασθείς ληστής ήταν σε θέση να σταματήσει την προγραμματισμένη τηλεοπτική μετάδοση ενός ντοκιμαντέρ που απεικόνιζε με ακρίβεια τη συμμετοχή αυτού και άλλων σε ένοπλη ληστεία μίας αποθήκης πυρομαχικών του στρατού, που είχε ως αποτέλεσμα τον θάνατο τεσσάρων στρατιωτών. Το Δικαστήριο στήριξε την απόφασή του στο δικαίωμα ιδιωτικότητας του εγκληματία, χωρίς να κατατρέχεται από δημοσιότητα, ώστε να μπορέσει να επικεντρωθεί στην επανένταξή του στην κοινωνία. Ωστόσο, το δικαίωμα αυτό έρχεται σε αντίθεση με το δικαίωμα ελευθερίας εκφράσεως των ραδιοηλεκτρονικών σταθμών, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 5 του γερμανικού Θεμελιώδους Νόμου. Το Δικαστήριο ασχολήθηκε με την επίλυση της συγκρούσεως του δικαιώματος προσωπικότητας του εγκληματία με το δικαίωμα ελευθερίας εκφράσεως του τηλεο-

(1) Κανονισμός 679/2016 (ΕΕ) του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της Οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων).

(2) Βλ. Η μελέτη αποτελεί συνέχεια προηγούμενης μελέτης Φ. Παναγοπούλου-Κουτνατζή, Το δικαίωμα στη λήθη στην εποχή της αβάσταχτης μνήμης: Σκέψεις αναφορικά με την Πρόταση Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων, ΕφημΔΔ 2012, σ. 264 επ.. Για το δικαίωμα στη λήθη, βλ. επίσης Ι. Ιγγλεζάκη, Το δικαίωμα στην ψηφιακή λήθη και οι περιορισμοί του, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη 2014.

(3) Βλ. Χ. Ανθόπουλο, Ελευθερία της πολιτικής συζήτησης και προστασία της τιμής των πολιτικών προσώπων. Οι αποφάσεις 467/10.10.2006 και 51/30.1.2007 του ΕΣΡ υπό το φως της νομολογίας του ΕΔΔΑ, ΕφημΔΔ 2009, σ. 234 επ. (245 επ.).

(4) Βλ. BVerfGE 35, 202.

πτικού σταθμού. Αφενός αναγνώρισε το εύλογο ενδιαφέρον του κοινού να ενημερωθεί για το έγκλημα, αφεντέρου, τόνισε τη σημαντική διαφορά ανάμεσα σε ένα τελεσθέν και ένα εν εξελίξει έγκλημα. Εάν ένα έγκλημα βρίσκεται σε εξέλιξη ή πρόκειται να διωχθεί, το κοινό έχει πραγματική ανάγκη να γνωρίζει τον επηρεαζόμενο κίνδυνο και να οδηγήσει τους δράστες στη δικαιοσύνη. Τα εν εξελίξει εγκλήματα συνιστούν επιτακτικό δημόσιο συμφέρον, όπως αντιστοίχως οι ιατρικές επιδημίες ή οι δημόσιες αναταραχές μπορούν να δικαιολογήσουν κάποια επέμβαση στα ατομικά δικαιώματα. Το έγκλημα, όμως, στην υπόθεση Lebach ήταν παρελθόν και ο καταδικασθείς είχε εκτίσει ήδη την ποινή του. Το μόνο δημόσιο συμφέρον εν προκειμένω ήταν η δημοσιοποίηση ενός γεγονότος που είχε συμβεί. Επιπλέον καίριας σημασίας για το δικαίωμα προσωπικότητας του καταδικασθέντος εγκληματία είναι η επανένταξή του στην κοινωνία, ώστε να μπορέσει να βρει τον εαυτό του και να αξιοποιήσει τις δυνατότητές του. Οι παράγοντες αυτοί υπερισχύουν του δικαιώματος μεταδόσεως του θέματος.

Στην ίδια κατεύθυνση, υπέρ του δικαιώματος επανένταξης του ατόμου στην κοινωνία στράφηκε το ΕΔΔΑ. Στην απόφαση *Segerstedt-Wiberg et al v. Sweden*, το ΕΔΔΑ έκανε δεκτό ότι η συνεχιζόμενη διατήρηση φακέλων πολιτικά αντιφρονούντων από την εποχή του Ψυχρού Πολέμου από τις μυστικές υπηρεσίες αποτελούσε δυσανάλογο περιορισμό του δικαιώματος στον ιδιωτικό βίο, λαμβανομένου υπ' όψιν ότι δεν συντρέχουν ιδιαίστοντες λόγοι που να τεκμηριώνουν την ανάγκη διατήρησης των αρχείων. Η γενικότερη θέση του ΕΔΔΑ είναι κατά οριζοντίων μέτρων παρακολούθησεως που καταργούν κάθε μέτρα αναλογικότητας, παρά το περιθώριο εκτιμήσεως που αναγνωρίζεται σε κάθε κράτος⁵.

Ένα ρητό δικαίωμα στη λήθη αναγνωρίστηκε από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) στην απόφαση *Google Spain SL, Google Inc. κατά Agencia Española de Protección de Datos*⁶. Σύμφωνα με την εν λόγω

απόφαση, όταν, κατόπιν αναζητήσεως που έχει πραγματοποιηθεί με βάση το ονοματεπώνυμο ενός προσώπου, εμφανίζεται στον κατάλογο αποτελεσμάτων σύνδεσμος προς ιστοσελίδα που περιέχει πληροφορίες για το εν λόγω πρόσωπο, αυτό μπορεί να αποταθεί απευθείας στον φορέα εκμεταλλεύσεως της μηχανής αναζητήσεως. Εάν ο τελευταίος δεν ανταποκριθεί στην αίτηση του θιγόμενου προσώπου, αυτό μπορεί να αποταθεί στις αρμόδιες αρχές προκειμένου να επιτύχει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, τη διαγραφή του επίμαχου συνδέσμου από τον κατάλογο αποτελεσμάτων. Τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως έχουν ως εξής: Το 2010, ο M. Costeja González προσέφυγε στην ισπανική αρχή προστασίας δεδομένων κατά εφημερίδας μεγάλης κυκλοφορίας στην Ισπανία *La Vanguardia* καθώς και κατά της *Google Spain* και της *Google Inc.* Ο M. Costeja González υποστήριξε ότι όταν το ονοματεπώνυμό του εισαγόταν από χρήστη του διαδικτύου στη μηχανή αναζητήσεως της *Google*, εμφανίζονταν σύνδεσμοι προς δύο σελίδες της εφημερίδας δημοσιευμένες τον Ιανουάριο και τον Μάρτιο του 1998. Στις σελίδες αυτές περιλαμβάνονταν ανακοίνωση για πλειστηριασμούς ακινήτων κατόπιν κατασχέσεως που είχε επιβληθεί στον M. Costeja González λόγω κοινωνικοασφαλιστικών οφειλών. Με την καταγγελία αυτή, ο M. Costeja González ζήτησε, αφενός, να υποχρεωθεί η εφημερίδα να αποσύρει ή να τροποποιήσει τις επίμαχες σελίδες (ώστε να μην εμφανίζονται πλέον τα προσωπικά δεδομένα του) ή να χρησιμοποιήσει ορισμένα εργαλεία που προσφέρουν οι μηχανές αναζητήσεως, προκειμένου να προστατευθούν τα δεδομένα αυτά. Αφετέρου, ο M. Costeja González ζήτησε να υποχρεωθεί η *Google Spain* ή η *Google Inc.* να διαγράψει ή να αποκρύψει τα προσωπικά δεδομένα του, ώστε να μην εμφανίζονται πλέον στα αποτελέσματα αναζητήσεως και σε συνδέσμους της εφημερίδας. Στο πλαίσιο αυτό, ο M. Costeja González επεσήμανε ότι η διαδικασία κατασχέσεως που είχε κινηθεί εναντίον του είχε ολοκληρωθεί και διευθετηθεί από μακρού και ότι οποιαδήποτε μνεία της διαδικασίας αυτής ήταν πλέον άνευ ουσίας. Η ισπανική αρχή απέρριψε την καταγγελία κατά της εφημερίδας εκτιμώντας ότι η δημοσίευση των επίμαχων πληροφοριών από τον εκδότη ήταν νόμιμη. Αντιθέτως, η καταγγελία έγινε δεκτή κατά το μέρος που αφορούσε στην *Google Spain* και την *Google Inc.* Η ισπανική αρχή ζήτησε από τις δύο εταιρίες να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για να διαγραφούν από το ευρετήριο τους τα επίμαχα δεδομένα και για να καταστεί ανέφικτη η μελλοντική πρόσβαση σε

(5) Βλ. *G. Nardell*, *Levelling Up: Data Privacy & the European Court of Human Rights*, σε: *Serge Gutwirth/Yves Pouillet/Paul S. de Hert*, (επιμ.), *Data Protection in a Profiled World*, Εκδόσεις Springer, New York 2010, σ. 43 επ., *Α. Τσιφτσόγλου*, *Δημόσια Ασφάλεια*, Θέτοντας όρια στο δικαίωμα του ιδιωτικού βίου (διδακτορική διατριβή), διαθέσιμη σε: <https://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/11512/3695_1.123_%CE%94%CE%94_15_4_14.pdf>, σ. 69.

(6) Βλ. ΔΕΕ, Απόφαση *Google Spain SL, Google Inc. κατά Agencia Española de Protección de Datos, Mario Costeja González*, 14.5.2014 στην υπόθεση C-131/12.

αυτά. Η Google Spain και η Google Inc. προσέβαλαν την απόφαση της ισπανικής αρχής ενώπιον του Audiencia Nacional (ανώτερο ισπανικό δικαστήριο), ζητώντας την ακύρωσή της. Στο πλαίσιο αυτό, το εν λόγω ισπανικό δικαστήριο υπέβαλε σειρά προδικαστικών ερωτημάτων στο ΔΕΕ. Το Δικαστήριο έκρινε ότι ακόμη και η αρχικά νόμιμη επεξεργασία μη ανακριβών δεδομένων μπορεί, με την πάροδο του χρόνου, να καταστεί αντίθετη με την ευρωπαϊκή νομοθεσία περί προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όταν, λαμβανομένου υπ' όψιν του συνόλου των περιστάσεων που χαρακτηρίζουν τη συγκεκριμένη περίπτωση, τα δεδομένα αυτά είναι ακατάλληλα, δεν είναι ή έχουν πάψει να είναι συναφή με το οικείο ζήτημα ή είναι υπερβολικά σε σχέση με τους σκοπούς για τους οποίους υπέστησαν επεξεργασία ή σε σχέση με τον χρόνο που έχει παρέλθει. Το Δικαστήριο προσθέτει ότι, στο πλαίσιο της εκτιμήσεως της αιτήσεως που έχει υποβάλει το υποκείμενο των δεδομένων, πρέπει -μεταξύ άλλων- να εξετάζεται αν το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα να πάψει η σχετική με το πρόσωπό του πληροφορία να συνδέεται με το ονοματεπώνυμό του μέσω του καταλόγου αποτελεσμάτων, ο οποίος προκύπτει κατόπιν αναζήτησης που έχει διενεργηθεί με βάση το ονοματεπώνυμο αυτό. Εφόσον συμβαίνει κάτι τέτοιο, οι σύνδεσμοι προς τις ιστοσελίδες που περιέχουν τις πληροφορίες αυτές πρέπει να απαλείφονται από τον κατάλογο αποτελεσμάτων, εκτός αν υπάρχουν ειδικοί λόγοι, όπως ο ρόλος που διαδραματίζει το υποκείμενο των δεδομένων στον δημόσιο βίο, που να δικαιολογούν υπέρτερο συμφέρον του κοινού για πρόσβαση, στο πλαίσιο αντίστοιχης αναζήτησης, στις επίμαχες πληροφορίες. Το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι το υποκείμενο των δεδομένων μπορεί να απευθύνει σχετικές αιτήσεις στον φορέα εκμεταλλεύσεως της μηχανής αναζήτησης, ο οποίος οφείλει να εξετάζει δεόντως τη βασιμότητά τους. Όταν ο υπεύθυνος της επεξεργασίας δεν ανταποκρίνεται στις αιτήσεις αυτές, το υποκείμενο των δεδομένων μπορεί να αποταθεί στην αρχή ελέγχου ή στις δικαστικές αρχές προκειμένου αυτές να προβούν στους απαραίτητους ελέγχους και να επιβάλουν στον υπεύθυνο τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων.

Η απόφαση αυτή αναγνώρισε το δικαίωμα των υποκειμένων να ζητούν από τις μηχανές αναζήτησης να απαλείφουν από τον κατάλογο αποτελεσμάτων που εμφανίζεται μετά από αναζήτηση από τρίτα πρόσωπα πληροφοριών σχετικών με αυτά κάποιους συνδέσμους που οδηγούν σε ιστοσελίδες και στις οποίες εμπεριέχονται δεδομένα και πληροφορίες

σχετικές με το υποκείμενο, όταν η επεξεργασία αυτή είναι ασύμβατη με τις επιταγές της Οδηγίας 95/46/EK. Σύμφωνα με την απόφαση, τα άρθρα 12, στοιχείο β' και 14, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', της Οδηγίας 95/46/EK έχουν την έννοια ότι, προκειμένου να προστατεύονται τα δικαιώματα που προβλέπουν οι διατάξεις αυτές και εφόσον πληρούνται πράγματι οι οριζόμενες από αυτές προϋποθέσεις, ο φορέας εκμεταλλεύσεως μηχανής αναζήτησης υποχρεούται να απαλείφει από τον κατάλογο αποτελεσμάτων, ο οποίος εμφανίζεται κατόπιν αναζήτησης που έχει διενεργηθεί με βάση το ονοματεπώνυμο ενός προσώπου, συνδέσμους προς δημοσιευμένες από τρίτους ιστοσελίδες που περιέχουν πληροφορίες σχετικές με το πρόσωπο αυτό.

Με την εν λόγω απόφαση κρίθηκε ότι οι εργασίες μιας μηχανής αναζήτησης, η οποία προβάλλει αποτελέσματα αναζήτησης σε απάντηση αιτημάτων από χρήστες για αναζήτηση πληροφοριών για κάποιο πρόσωπο βάσει του ονόματός του, συνιστούν επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, κατά την έννοια του άρθρου 2 στοιχείο β' της Οδηγίας 95/46/EK και ο φορέας εκμεταλλεύσεως της μηχανής αναζήτησης χαρακτηρίζεται ως υπεύθυνος επεξεργασίας κατά την έννοια του άρθρου 2 στοιχείο δ' της Οδηγίας 95/46/EK. Η απόφαση αυτή εφαρμόζεται όσον αφορά την επεξεργασία που συνίσταται στην αναζήτηση πληροφοριών που δημοσιεύονται ή διατίθενται από τρίτους στο διαδίκτυο, στην αυτόματη ευρετηρίασή τους, στην προσωρινή τους αποθήκευση και τελικώς στην παροχή της δυνατότητας στους χρήστες του διαδικτύου να αποκτούν πρόσβαση σε μια συγκεκριμένη σειρά προτίμησης.

Κατά την εν λόγω απόφαση, η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων με σκοπό την παροχή υπηρεσιών μιας μηχανής αναζήτησης, όπως είναι η Google Search, η οποία εκτελείται από εταιρεία εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά η οποία εταιρεία διατηρεί εγκατάσταση σε κράτος-μέλος, αποτελεί επεξεργασία που πραγματοποιείται στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της εγκαταστάσεως αυτής (άρθρο 4 παρ. 1 στοιχείο α' της Οδηγίας 95/46/EK), εφόσον η τελευταία έχει σκοπό να προωθήσει και να πουλήσει στο συγκεκριμένο κράτος-μέλος, διαφημιστικό χώρο παρεχόμενο από τη μηχανή αναζήτησης, ο οποίος συντελεί στην κερδοφορία της μηχανής αναζήτησης και ως εκ τούτου, ισχύει το δίκαιο της ΕΕ.

Πρέπει να επισημανθεί ότι τα υποκείμενα δεν υποχρεούνται από την απόφαση του Δικαστηρίου να ασκήσουν τα δικαιώματά τους προς τον αρχικό δια-

δικτυακό τόπο, όπου υπάρχει η ανάρτηση, ώστε να μπορούν να τα ασκήσουν κατόπιν και έναντι των μηχανών αναζήτησής. Η επεξεργασία που πραγματοποιείται στο πλαίσιο της δραστηριότητας της μηχανής αναζήτησής πρέπει να διακριθεί από εκείνη που διενεργείται από τους εκδότες ιστοσελίδων. Στην περίπτωση δε, που ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα αναζήτησής διαγραφεί από τον κατάλογο αποτελεσμάτων, το περιεχόμενο εξακολουθεί να είναι διαθέσιμο στην αρχική ιστοσελίδα και ενδεχομένως προσβάσιμο μέσω μηχανών αναζήτησής με χρήση άλλων όρων αναζήτησής (εφόσον δεν ενημερωθεί ο διαχειριστής της ιστοσελίδας αυτής για τη σχετική διαγραφή).

Το δικαίωμα στη λήθη δεν αναγνωρίζεται, ωστόσο, σε όλους ανεξαιρέτως. Πρόσφατη απόφαση του Ανωτάτου Ιαπωνικού Δικαστηρίου τάχθηκε κατά του δικαιώματος στη λήθη για την περίπτωση παιδόφιλου⁷. Η αιτιολογία της αποφάσεως ήταν ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση υπερισχύει το δικαίωμα του κοινού να πληροφορηθεί έναντι της ιδιωτικότητας του παιδόφιλου δεδομένης της φύσεως του εγκλήματος.

Τέλος, πολύ πρόσφατη απόφαση του ΔΕΕ (Camera di Commercio, Industria, Artigianato e Agricoltura di Lecce v. Salvatore Manni στην υπόθεση C-398/15, 9.3.2017) έκρινε ότι δεν υφίσταται κανένα δικαίωμα στη λήθη για τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που περιέχονται στο μητρώο εταιριών. Το Δικαστήριο αιτιολογεί την απόφαση του στο γεγονός ότι η δημοσιότητα των μητρώων των εταιριών αποσκοπεί στην εξασφάλιση της ασφαλείας δικαίου στις σχέσεις μεταξύ των εταιριών και των τρίτων, καθώς και στην προστασία ιδίως των συμφερόντων των τρίτων σε σχέση με τις μετοχικές εταιρίες και τις εταιρίες περιορισμένης ευθύνης, δεδομένου ότι αυτές παρέχουν ως εγγύηση έναντι των τρίτων μόνον την εταιρική τους περιουσία. Το Δικαστήριο διαπιστώνει επιπλέον ότι ζητήματα για τα οποία είναι αναγκαία η γνώση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, περιλαμβανομένων στο μητρώο εταιριών, μπορούν να ανακύψουν ακόμη και πολλά έτη μετά από τη λύση μιας εταιρίας. Λαμβανομένης υπ' όψιν α) της ποικιλομορφίας των δικαιωμάτων και των νομικών σχέσεων που μπορούν να αφορούν σε μια εταιρία στην οποία εμπλέκονται πρόσωπα από διάφορα κράτη-μέλη (τούτο δε ακόμα και μετά τη λύση της) και β) των σημαντικών αποκλίσεων μεταξύ των προθε-

σμών παραγραφής που προβλέπονται από τα διάφορα εθνικά δίκαια, είναι αδύνατο να προσδιοριστεί ένα ενιαίο χρονικό διάστημα μετά το οποίο να μην απαιτείται πλέον η καταχώριση των εν λόγω δεδομένων στο μητρώο και η δημοσιότητά τους. Υπό τις συνθήκες αυτές, τα κράτη-μέλη δεν μπορούν να εγγυώνται στα φυσικά πρόσωπα των οποίων τα δεδομένα καταχωρίζονται στο μητρώο εταιριών το δικαίωμα για διαγραφή, ορισμένο χρόνο μετά από τη λύση μιας εταιρίας, των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τα αφορούν. Εντούτοις, το Δικαστήριο δεν αποκλείει ότι, σε ειδικές περιπτώσεις, όταν έχει παρέλθει ένα αρκετών μακρύ χρονικό διάστημα από τη λύση της εταιρίας, επιτακτικοί και θεμιτοί λόγοι συνδεόμενοι με τη συγκεκριμένη περίπτωση του ενδιαφερομένου μπορούν να δικαιολογούν, όπως εξαιρετικώς, να περιορίζεται η πρόσβαση στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που τον αφορούν εκ μέρους τρίτων που δικαιολογούν ειδικό συμφέρον να λάβουν γνώση των δεδομένων αυτών. Ένας τέτοιος περιορισμός προσβάσεως στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να προκύπτει από εκτίμηση κατά περίπτωση. Εναπόκειται σε κάθε κράτος-μέλος να αποφασίσει αν επιθυμεί στην έννομη τάξη του έναν τέτοιο περιορισμό της προσβάσεως αυτής.

III. Κατευθυντήριες γραμμές της Ομάδας Εργασίας του Άρθρου 29

Η Ομάδα Εργασίας του άρθρου 29 της Οδηγίας 95/46/EK σχετικά με την εφαρμογή της αποφάσεως Google Spain⁸ κατέγραψε λίστα κριτηρίων αξιολογήσεως της κάθε αιτήσεως διαγραφής συνδέσμου. Τα σχετικά κριτήρια δεν είναι εξαντλητικά, αλλά αποτελούν ένα προτεινόμενο πλαίσιο μέσα στο οποίο οι εθνικές αρχές προστασίας δεδομένων μπορούν να κινηθούν αλλά και το οποίο μπορούν να εμπλουτίσουν, επί τη βάση της δικής τους διοικητικής πρακτικής.

Όπως αναφέρεται στις κατευθυντήριες γραμμές, ο αντίκτυπος της διαγραφής ως προς τα ατομικά δικαιώματα της ελευθερίας της εκφράσεως και της προσβάσεως στις πληροφορίες θα είναι πολύ περιορισμένος, αφού κατά την αξιολόγηση των σχετικών περιστατικών, οι αρχές προστασίας δεδομένων θα πρέπει να λαμβάνουν συστηματικά υπ' όψιν το συμφέ-

(7) Πηγή: <<https://www.theguardian.com/world/2017/feb/02/right-to-be-forgotten-online-suffers-setback-after-japan-court-ruling>>.

(8) Βλ. έγγραφο εργασίας του WP225, 26.11.2014, διαθέσιμο σε: <http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp225_en.pdf>.

ρον του κοινού για πρόσβαση στις πληροφορίες και εάν αυτό υπερέχει των δικαιωμάτων του υποκειμένου των δεδομένων, η διαγραφή αυτή δεν θα είναι σκόπιμη. Όπως επισημαίνεται σχετικά, το θεμελιώδες δικαίωμα της ελευθερίας της εκφράσεως υπό την έννοια της ελευθερίας λήψεως και μεταδόσεως πληροφοριών και ιδεών που κατοχυρώνεται στο άρθρο 11 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψιν κατά την αξιολόγηση των αιτημάτων των υποκειμένων των δεδομένων.

Τα κριτήρια αξιολογήσεως που προτείνει η Ομάδα Εργασίας είναι υπό μορφή ερωτήσεως τα εξής: *Πρώτον*, αφορά το αποτέλεσμα αναζητήσεως σε φυσικό πρόσωπο; Επίσης, εμφανίζεται το αποτέλεσμα αναζητήσεως βάσει του ονόματος του υποκειμένου των δεδομένων; *Δεύτερον*, διαδραματίζει το υποκείμενο των δεδομένων σημαντικό ρόλο στη δημόσια ζωή; Πρόκειται δηλαδή για δημόσιο πρόσωπο; *Τρίτον*, είναι το υποκείμενο των δεδομένων ανήλικος; *Τέταρτον*, είναι τα δεδομένα ακριβή; *Πέμπτον*, είναι τα δεδομένα συναφή κι όχι περισσότερα από όσα χρειάζονται; *Έκτον*, αφορούν τα δεδομένα στην επαγγελματική ζωή του υποκειμένου; *Έβδομον*, συνδέεται το αποτέλεσμα της αναζητήσεως με πληροφορίες που φέρεται να συνιστούν ρητορική μίσους/συκοφαντική δυσφήμιση ή ανάλογα αδικήματα στον τομέα της εκφράσεως κατά του προσφεύγοντος; *Όγδοον*, αντικατοπτρίζουν τα δεδομένα προσωπική γνώμη ή φαίνεται να αποτελούν επιβεβαιωμένο γεγονός; *Ένατον*, αποτελούν τα δεδομένα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα; *Δέκατον*, είναι τα δεδομένα επικαιροποιημένα; Περαιτέρω, διατίθενται τα δεδομένα για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο από όσο απαιτείται για τον επιδιωκόμενο σκοπό; *Ενδέκατον*, φέρει η δημοσιοποίηση των δεδομένων δυσανάλογες αρνητικές επιπτώσεις για την ιδιωτική ζωή του υποκειμένου των δεδομένων; *Δωδέκατον*, συνδέεται το αποτέλεσμα της αναζητήσεως με πληροφορίες που θέτουν το υποκείμενο των δεδομένων σε κίνδυνο; *Δέκατο τρίτον*, ποιο είναι το πλαίσιο μέσα στο οποίο δημοσιεύτηκαν τα δεδομένα; Δημοσιοποιήθηκαν τα δεδομένα αυτά από το ίδιο το υποκείμενο; Θα μπορούσε να υπάρξει εύλογη προσδοκία από το υποκείμενο ότι τα δεδομένα θα δημοσιοποιηθούν; *Δέκατο τέταρτον*, έχει δημοσιευθεί το αρχικό κείμενο στο πλαίσιο δημοσιογραφικών σκοπών; *Δέκατο πέμπτον*, έχει ο εκδότης των δεδομένων το δικαίωμα ή την υποχρέωση να καθιστά τα δεδομένα διαθέσιμα στο κοινό; *Δέκατο έκτον*, αφορούν τα δεδομένα σε ποινικό αδίκημα; Σύμφωνα με την Ομάδα Εργασίας, τα κριτήρια αυτά θα πρέπει να εφαρμόζονται, κατά

τις οικείες εθνικές νομοθετικές διατάξεις, και κανένα μεμονωμένο κριτήριο δεν είναι από μόνο του καθοριστικής σημασίας.

Σημειώνεται ότι αντίστοιχα κριτήρια αξιολογήσεως έχουν διατυπώσει και ορισμένες αρχές προστασίας δεδομένων, όπως η βρετανική αρχή (Information Commissioner's Office)⁹, η ισπανική αρχή (Agencia Espanola de Proteccion de Datos)¹⁰, η γαλλική αρχή (Commission nationale de l'informatique et des libertés)¹¹, η ιταλική αρχή (Garante per la protezione dei dati personali)¹², η αυστριακή αρχή (Datenschutzbehörde)¹³ κ.α.

IV. Το κείμενο του Κανονισμού

Σύμφωνα με το σημείο 65 του Προοιμίου του Κανονισμού, ένα υποκείμενο των δεδομένων θα πρέπει να έχει το δικαίωμα να ζητεί τη διόρθωση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν, καθώς και το «δικαίωμα στη λήθη», εάν η διατήρηση των εν λόγω δεδομένων παραβιάζει τον παρόντα Κανονισμό ή το δίκαιο της Ενώσεως ή κράτους μέλους στο οποίο υπόκειται ο υπεύθυνος επεξεργασίας. Αξιοσημείωτο είναι ότι ο νομοθέτης δεν ταυτίζει ορολογικά τη διαγραφή με τη λήθη. Περίπου στην ίδια κατεύθυνση κινείται και ο τίτλος του άρθρου 17 του Κανονισμού, ο οποίος τονίζει ότι το προστατευόμενο δικαίωμα συνίσταται σε ένα δικαίωμα διαγραφής, το οποίο έχουμε συνηθίσει να αποκαλούμε ως δικαίωμα στη λήθη, χωρίς ο όρος αυτός να είναι απολύτως ακριβής, καθώς η λήθη στο διαδίκτυο δεν είναι εφικτή και απολύτως επιθυμητή. Όπως παρατηρείται, ο ενθουσιασμός στην ορολογία του Σχεδίου Κανονισμού (Δικαίωμα των φυσικών προσώπων «να λησμονηθούν» και δικαίωμα διαγραφής)¹⁴ υποχώρησε έναντι του ρεαλισμού. Ενώ δηλαδή στο Σχέδιο Κανονισμού δίδεται πανηγυρικός έμφαση σε ένα δικαίωμα στη λήθη, το τελικό κείμενο αναλο-

(9) Βλ. <<https://ico.org.uk/for-organisations/search-result-delisting-criteria/>>.

(10) Βλ. <https://www.agpd.es/portalwebAGPD/CanalDelCiudadano/derecho_olvido/index-iden-idphp.php>.

(11) Βλ. <<https://www.cnil.fr/en/search/google>>.

(12) Βλ. <<http://www.garanteprivacy.it/web/guest/home/docweb/-/docweb-display/docweb/3291294>>.

(13) Βλ. <https://www.dsb.gv.at/fragen-und-antworten/#Loeschung_aus_dem_Internet>.

(14) Βλ. Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (γενικός κανονισμός για την προστασία δεδομένων), διαθέσιμη σε: <http://ec.europa.eu/justice/dataprotection/document/review2012/com_2012_11_el.pdf>, 25 Ιανουαρίου 2012.

γιζόμενο τη δυσκολία αυτού του εγχειρήματος προέκρινε να τεθεί ο όρος δικαίωμα στη λήθη εντός παρενθέσεως, υπονοώντας ότι διαγραφή είναι αυτό που είχαμε συνηθίσει να αποκαλούμε ως λήθη.

Στο σημείο 65 του Προοιμίου διευκρινίζεται ότι το δικαίωμα διαγραφής και παύσεως της επεξεργασίας υφίσταται εάν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν είναι πλέον απαραίτητα σε σχέση με τους σκοπούς για τους οποίους συλλέγονται ή υποβάλλονται κατ' άλλο τρόπο σε επεξεργασία, εάν το υποκείμενο των δεδομένων αποσύρει τη συγκατάθεσή του για την επεξεργασία ή εάν αντιτάσσεται στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν ή εάν η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν δεν είναι σύμφωνη προς τον παρόντα Κανονισμό κατ' άλλο τρόπο. Τονίζεται, επίσης, ότι το δικαίωμα αυτό έχει ιδίως σημασία όταν το υποκείμενο των δεδομένων παρέσχε τη συγκατάθεσή του ως παιδί, όταν δεν είχε πλήρη επίγνωση των κινδύνων που ενέχει η επεξεργασία, και θέλει αργότερα να αφαιρέσει τα συγκεκριμένα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, κυρίως από το Διαδίκτυο. Τέλος επισημαίνεται, ότι το υποκείμενο των δεδομένων θα πρέπει να μπορεί να ασκήσει το εν λόγω δικαίωμα παρά το γεγονός ότι δεν είναι πλέον παιδί. Ήδη από το Προοίμιο ο Κανονισμός υποδεικνύει ότι βασικό μέλημά του είναι η προστασία των παιδιών στο νέο περιβάλλον τεχνολογικής διακινδυνεύσεως. Στο σημείο 38 του Προοιμίου δικαιολογείται ο λόγος ειδικής προστασίας στα παιδιά, καθώς τα παιδιά μπορεί να έχουν μικρότερη επίγνωση των σχετικών κινδύνων, συνεπειών και εγγυήσεων και των δικαιωμάτων τους σε σχέση με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Αυτή η ειδική προστασία θα πρέπει να ισχύει ιδίως στη χρήση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με σκοπό την εμπορία ή τη δημιουργία προφίλ προσωπικότητας ή προφίλ χρήστη και τη συλλογή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα όσον αφορά παιδιά κατά τη χρήση υπηρεσιών που προσφέρονται άμεσα σε αυτά.

Πρόκειται για αναρτήσεις φωτογραφιών, προκλητικών δημοσιεύσεων από τα ίδια τα υποκείμενα των δεδομένων που ανατρέχουν στη παιδική τους ηλικία, όταν δηλαδή δεν είχαν την ωριμότητα να σκεφτούν ότι οι αναρτήσεις θα τους συνοδεύουν αργότερα, π.χ. κατά την αξιολόγησή τους από τους εργοδότες τους ή κατά την εισαγωγή τους σε πανεπιστήμια. Αυτό ήταν και το σκεπτικό της Αντιπροέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής *Viviane Reding*, όταν ανακοίνωσε το νέο δικαίωμα στη λήθη, η οποία έκανε λόγο για τον ιδιαί-

τερο κίνδυνο των εφήβων που ενδεχομένως στη νεανική τους ηλικία αποκαλύπτουν προσωπικά τους δεδομένα, για τα οποία αργότερα μετανιώνουν¹⁵. Υπό το φως αυτής της σκέψεως, η Πρόταση Κανονισμού αναφερόταν στο άρθρο 17 στην ανάρτηση δεδομένων «ιδίως» από τα παιδιά. Αυτή η ιδιαίτερη μέριμνα για την προστασία των ανηλίκων σε συνδυασμό με το άρθρο 8 που καθορίζει περαιτέρω προϋποθέσεις για τη νομιμότητα της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα παιδιών σε σχέση με τις υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας που προσφέρονται άμεσα σε αυτά αντιμετωπίστηκε με μεγάλη ικανοποίηση¹⁶. Η διατύπωση αυτή υπεδείκνυε την ιδιαίτερη ευαισθησία για την προστασία της παιδικής ηλικίας, ενώ παράλληλα άφηνε ανοιχτό το παράθυρο για την προστασία και των ενηλίκων έναντι μιας αλόγιστης αναρτήσεως εκ μέρους τους. Εξάλλου, δεν πρέπει να παραγνωρίζεται το γεγονός ότι πολλοί ενήλικοι, λόγω της τεχνολογικής απειρίας τους δεν είναι σε θέση να προστατεύσουν τα προσωπικά τους δεδομένα λαμβάνοντας ιδιαίτερα μέτρα επί τούτου. Με τον τρόπο αυτό διαπλάθεται ένα τεκμήριο «εν αμφιβολία υπέρ της ιδιωτικότητας»¹⁷ που πρέπει να ισχύει στο διαδίκτυο, δεδομένου ότι το δικαίωμα στη λήθη αποτελεί συνιστώσα της προστασίας της ιδιωτικότητας στο διαδίκτυο. Εξάλλου, ο όρος «ιδίως» δεν αναφερόταν μόνο στα παιδιά, αλλά και στην ανάρτηση των δεδομένων από τα ίδια τα υποκείμενα των δεδομένων, αφήνοντας ανοιχτή τη δυνατότητα και για τη διαγραφή των δεδομένων που άλλοι αντέγραψαν και επανήρτησαν στο διαδίκτυο ή απλώς άλλοι ανήρτησαν για πρώτη φορά για άλλους.

Ωστόσο, στο τελικό κείμενο του Κανονισμού επελέγη στο άρθρο 17 να απαλειφθεί ο όρος «ιδίως για παιδιά» αναγνωρίζοντας ένα καθολικό δικαίωμα διαγραφής υπό προϋποθέσεις σε όλους ανεξαρτήτως ηλικίας. Δεν πρέπει πάντως να παραγνωρίζεται ότι η

(15) Βλ. *V. Reding*, *The EU Data Protection Reform 2012: Making Europe the Standard Setter for Modern Data Protection Rules in the Digital Age* 5, 22 Ιανουαρίου 2012, διαθέσιμο σε: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/12/26&format=PDF>>.

(16) Βλ. επίσης Ομάδα Εργασίας του Άρθρου 29 για την προστασία των δεδομένων, Γνώμη 2/2009 για την προστασία προσωπικών δεδομένων παιδιών (γενικές κατευθυντήριες γραμμές και η ειδική περίπτωση των σχολείων), έγγραφο 1/2008 και Γνώμη 1/2012 για τις προτάσεις αναθεώρησης της προστασίας προσωπικών δεδομένων.

(17) Βλ. την ανάπτυξη της εν λόγω αρχής από *Φρενίχη Παναγοπούλου-Κουτνατζή*, *Οι ιστότοποι Κοινωνικής Δικτύωσης ως Εθνική, Ευρωπαϊκή και Διεθνής Πρόκληση της προστασίας της Ιδιωτικότητας*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη 2010, σ. 72 επ. και 107 επ..

απαλοιφή του όρου «ιδίως για τα παιδιά» στο οικείο άρθρο 17 του Κανονισμού στερείται μεγάλης πρακτικής σημασίας, καθώς το άρθρο αυτό πρέπει να αναγινώσκεται υπό το φως των αιτιολογικών σκέψεων του Προοιμίου, οι οποίες δίνουν προτεραιότητα στην προστασία της παιδικής ηλικίας.

Η όλη προβληματική αναδύει το εύλογο ερώτημα εάν το δικαίωμα προστασίας δεδομένων θα πρέπει να είναι δύο ταχυτήτων: Ένα πιο ενισχυμένο για τα παιδιά και ένα κανονικό για όλους τους άλλους. Παρά την ανάγκη προστασίας της παιδικής ηλικίας κρίνεται ότι η ενισχυμένη προστασία δεν πρέπει να ισχύει μόνο για τα παιδιά, αλλά για όλους. Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, δεν είναι λίγοι οι διαδικτυακά αναλφάβητοι ενήλικες που με πλήρη άγνοια κινδύνου εισέρχονται στο διαδίκτυο. Ως εκ του λόγου τούτου, πρωταρχικής σημασίας είναι η καθιέρωση της αρχής εν αμφιβολία υπέρ της προστασίας όλων¹⁸. Αυτό είναι χρήσιμο στις υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης¹⁹ μέσω της προεπιλογής των ρυθμίσεων απορρήτου υπέρ της προστασίας των προσωπικών δεδομένων του χρήστη (privacy by default). Ευάλωτα στο διαδίκτυο είναι πολλά πρόσωπα και όχι μόνο παιδιά, ορθώς δε αναφέρεται στο σημείο 75 του Προοιμίου και στο άρθρο 7 στοιχείο στ' η λέξη «ιδίως παιδιά» για τα ευάλωτα πρόσωπα. Σε αυτήν την κατεύθυνση επιβάλλεται ως καθήκον στις εποπτικές αρχές να αποδίδεται ειδική προσοχή σε δραστηριότητες που απευθύνονται ειδικά σε παιδιά (άρθρο 57 παρ. 1 στοιχ. β). Σε δραστηριότητες, όμως, που απευθύνονται σε όλους ανεξαιρέτως ηλικίας επιβάλλεται ενισχυμένη προστασία για όλους.

IV. Η θέση της ελληνικής Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα επί του δικαιώματος διαγραφής

Η ελληνική Αρχή επισημοποιεί ουσιαστικά τη θέση ότι το άρθρο 17 του Κανονισμού αφορά σε ένα δικαίωμα διαγραφής και όχι λήθης. Σε προσφυγές κατά της Google αναγνώρισε υπό προϋποθέσεις ένα δι-

(18) Βλ. Φ. Παναγοπούλου-Κουντατζη, Κοινωνικά δίκτυα και προσωπικότητα, ΔιΜΕΕ 2012, σ. 186 επ. (191).

(19) Στις σελίδες κοινωνικής δικτύωσης καθιερώνεται, αντιθέτως, η αρχή ότι οι χρήστες επιθυμούν να μοιράζονται τις αναρτημένες από αυτούς πληροφορίες με άλλους χρήστες και, ως εκ τούτου, αν επιθυμούν περαιτέρω να περιορίσουν τον κύκλο των προσώπων που έχει πρόσβαση στο προφίλ τους και γενικότερα στις αναρτήσεις τους, θα πρέπει να το πράξουν από μόνοι τους. Θεσπίζεται, συνεπώς, τεκμήριο ότι ο χρήστης επιθυμεί τη διάδοση των πληροφοριών και όχι ότι επιθυμεί την προστασία τους.

καίωμα διαγραφής από τα αποτελέσματα μηχανών αναζήτησης (delisting), όχι όμως από την πηγή των πληροφοριών. Εν προκειμένω, η Αρχή εξέτασε αιτήματα για κατάργηση συνδέσμων (links) από τη μηχανή αναζήτησης Google Web Search, λαμβάνοντας υπ' όψιν την ανωτέρω αναλυθείσα απόφαση του ΔΕΕ Google Spain SL & Google Inc. κατά Agencia Espanola De Proteccion De Datos & Mario Costeja Gonzalez και τις κατευθυντήριες γραμμές που εξέδωσε η Ομάδα Εργασίας του άρθρου 29 της Οδηγίας 95/46/ΕΚ.

1) Απόφαση 82/2016

Στην εν λόγω υπόθεση προσέφυγε στην Αρχή πρόσωπο με ιθύνουσα θέση στην Ελληνική Αεροπορική Βιομηχανία (EAB) αιτούμενο την κατάργηση συγκεκριμένων συνδέσμων, οι οποίοι εμφανίζονται στα αποτελέσματα αναζήτησης με βάση το ονοματεπώνυμο του προσφεύγοντος, και οι οποίοι οδηγούν ως επί το πλείστον σε δημοσιεύματα που αναφέρονται σε σκάνδαλα και φαινόμενα διαφθοράς, κακοδιαχείρισης και διασπαθίσεως του δημοσίου χρήματος κατά τη διάρκεια της θητείας του προσφεύγοντος ως Επικεφαλής/Διευθύνοντος Συμβούλου της EAB και τα οποία του ασκούν κριτική για τα ανωτέρω. Ο προσφεύγων υπέβαλε επτά αιτήματα προς την Google Inc. για την κατάργηση δεκαοκτώ συνδέσμων με τη βασική αιτιολογία ότι τον θίγουν. Ορισμένοι μάλιστα σύνδεσμοι παραπέμπουν σε δημοσιεύματα που περιέχουν ευαίσθητα προσωπικά του δεδομένα αναφορικά με την άσκηση ποινικής δίωξης σε βάρος του για υπόθεση απασχολήσεως υψηλόβαθμου στελέχους στην EAB και στενού συνεργάτη του, χωρίς ο τελευταίος να κατέχει τον προβλεπόμενο τίτλο σπουδών, κάποιοι σύνδεσμοι παραπέμπουν σε δημοσιεύματα που περιέχουν ανακριβείς πληροφορίες (σε σχέση με το ύψος χορηγιών που διενήργησε ως Διευθύνων Σύμβουλος της EAB σε ΜΚΟ στην οποία ήταν ταμίας), ενώ άλλοι σύνδεσμοι παραπέμπουν σε αναρτήσεις που αφορούν στη συμμετοχή του προσφεύγοντος στη «Στοά της Ρώμης», ήτοι σε ευαίσθητα δεδομένα μη σχετιζόμενα με το ζήτημα της διασπαθίσεως δημοσίου χρήματος.

Η εταιρεία Google Inc. έκανε δεκτό το αίτημα αναφορικά με τους συνδέσμους που αναφέρονταν στη συμμετοχή του προσφεύγοντος στη «Στοά της Ρώμης», ενώ απέρριψε το αίτημά του για κατάργηση των συγκεκριμένων συνδέσμων που σχετίζονται με τη θέση του ως Διευθύνοντος Συμβούλου της EAB, θεωρώντας ότι οι επίμαχες πληροφορίες ενδιαφέρουν το κοινό, συνδέονται με την επαγγελματική του ζωή και με την

ιδιότητά του ως προσώπου που διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο δημόσιο βίο, και ότι δεν κρίθηκε αρμοδίως ότι είναι ανακριβείς ούτε είναι χρονικά ξεπερασμένες σε σχέση με το χρόνο δημοσιεύσεώς τους.

Η Αρχή, αναζητώντας την εξισορρόπηση θεμελιωδών δικαιωμάτων και συμφερόντων και εφαρμόζοντας στην υπό κρίση περίπτωση τα κοινά κριτήρια που έχουν διαμορφωθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο, εξέτασε το δικαιολογημένο ή μη της αρνητικής απαντήσεως της εταιρείας Google Inc., φορέα εκμεταλλεύσεως της μηχανής αναζήτησεως της Google. Προς τούτο, λαμβάνοντας υπ' όψιν μόνο τα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά που ο προσφεύγων της έχει ήδη θέσει με το αίτημά του προς την εταιρεία, ως υπεύθυνος επεξεργασίας, για κατάργηση του συγκεκριμένου συνδέσμου, επεσήμανε τα εξής: Κατ' αρχάς, ο προσφεύγων, ως Διευθύνων Σύμβουλος της EAB, πρέπει να νοηθεί ως δημόσιο πρόσωπο ή πρόσωπο που διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον δημόσιο βίο και, ως εκ τούτου, το δημόσιο ενδιαφέρον είναι μεγάλο, γεγονός που βαραίνει ιδιαίτερα στην στάθμιση. Περαιτέρω, επισημαίνεται ότι τα ζητήματα που δημοσιεύτηκαν και συγκεκριμένα τα φαινόμενα κακοδιαχειρίσεως της EAB είχαν λάβει και πολιτικές διαστάσεις, έλαβαν χώρα μετά από άσκηση κοινοβουλευτικού ελέγχου και αποτέλεσαν αντικείμενο δημόσιας συζητήσεως στη Βουλή, καθώς και αντικείμενο ελέγχου από τις αρμόδιες ελεγκτικές αρχές, γεγονός που αναδεικνύει τη σημασία τους. Ειδικότερα, η παραπομπή στις εν λόγω πληροφορίες αφορά κυρίως σε δημοσιεύματα εφημερίδων και σε αναρτήσεις ειδησεογραφικών ιστοσελίδων, για ζητήματα που έχουν αποτελέσει αντικείμενο δημόσιας συζητήσεως, στα οποία περιέχονται και ευαίσθητα δεδομένα του προσφεύγοντος (σχετικά με την άσκηση ποινικής διώξεως σε βάρος του λόγω προσλήψεως υψηλόβαθμου στελέχους της EAB, με τον οποίο είχαν στενή συνεργασία, με πλαστό πτυχίο και μη προσήκοντος ελέγχου του τίτλου σπουδών του), πρόκειται, ωστόσο, για δημοσιεύματα με σκοπό την ενημέρωση της κοινής γνώμης σε θέμα δημοσίου ενδιαφέροντος και υπάρχει ευρύτερο δημόσιο ενδιαφέρον για τη διατήρηση των εν λόγω πληροφοριών. Τα παραπάνω ζητήματα που αφορούν στη δράση του προσφεύγοντος ως Διευθύνοντος Συμβούλου της EAB είναι σχετικά με το ενδιαφέρον του κοινού να έχει πρόσβαση σε αυτά, καθώς είναι άμεσα συνδεδεμένα με την επαγγελματική δημόσιου ενδιαφέροντος ζωή του προσφεύγοντος. Επιπλέον, οι επίμαχες δημοσιεύσεις, δεδομένου ότι αναρτήθηκαν μεταξύ των ετών 2011 έως 2015, είναι πρόσφα-

τες, και όπως ορθώς επισημαίνει στην απάντησή της η εταιρεία Google Inc., δεν είναι ξεπερασμένες χρονικά. Συνεπώς, η απάντηση της Google Inc., κατά το μέρος που απορρίπτει το σχετικό αίτημα διαγραφής, κρίθηκε από την Αρχή ως νόμιμα αιτιολογημένη με βάση τα νόμιμα κριτήρια αξιολογήσεως, ιδίως λαμβάνοντας υπόψη, πέραν του γεγονότος ότι ο προσφεύγων, ως Διευθύνων Σύμβουλος της EAB, πρέπει να νοηθεί ως δημόσιο πρόσωπο ή πρόσωπο με σημαντικό ρόλο στο δημόσιο βίο, για το οποίο το δημόσιο ενδιαφέρον είναι μεγάλο, ότι οι επίμαχες πληροφορίες, οι οποίες παραμένουν επίκαιρες, αφορούν στην επαγγελματική δημοσίου ενδιαφέροντος δραστηριότητά του, ως Διευθύνοντος Συμβούλου της EAB, και ότι δεν αποδείχθηκε ανακρίβεια των επίμαχων πληροφοριών.

Αναφορικά με την θετική απάντηση που δόθηκε από την Google Inc. στο αίτημα του προσφεύγοντος περί καταργήσεως των συγκεκριμένων συνδέσμων που αναφέρονται στη συμμετοχή του στη «Στοά της Ρώμης» επισημαίνεται ότι η εταιρεία, όπως επισήμως με δελτίο τύπου ανακοίνωσε, ήδη επεξεκίνησε την πρακτική αφαίρεσεως των επίμαχων αποτελεσμάτων, καταργώντας τους επίμαχους συνδέσμους, όχι μόνο από τις ευρωπαϊκές εκδόσεις της μηχανής αναζήτησεως της, αλλά και από το google.com, όταν η αναζήτηση σε αυτές γίνεται από τη χώρα του ατόμου που ζήτησε την αφαίρεση των αποτελεσμάτων. Συνεπώς, οι επίμαχοι σύνδεσμοι, για τους οποίους η εταιρεία Google Inc. δέχεται το αίτημα διαγραφής τους, πρέπει να απαλειφθούν τόσο από το google.gr όσο και από το google.com από την πρόσβαση από την Ελλάδα, αίτημα που έχει ήδη ικανοποιηθεί.

Περαιτέρω, επισημαίνεται ότι η εταιρεία, όπως επισήμως με δελτίο τύπου ανακοίνωσε, ήδη επεξεκίνησε την πρακτική αφαίρεσεως των επίμαχων αποτελεσμάτων, καταργώντας τους αιτούμενους συνδέσμους, όχι μόνο από τις ευρωπαϊκές εκδόσεις της μηχανής αναζήτησεως της, αλλά και από το google.com, όταν η αναζήτηση σε αυτές γίνεται από τη χώρα του ατόμου που ζήτησε την αφαίρεση των αποτελεσμάτων. Συνεπώς, οι συγκεκριμένοι σύνδεσμοι που αναφέρονται στα παραπάνω αιτήματα, για τους οποίους η εταιρεία Google Inc. δέχεται το αίτημα διαγραφής τους, πρέπει να απαλειφθούν τόσο από το google.gr όσο και από το google.com από την πρόσβαση από την Ελλάδα, αίτημα που έχει ήδη ικανοποιηθεί. Η απόφαση, ωστόσο, δεν καλύπτει τη διαγραφή, όταν η αναζήτηση λαμβάνει χώρα εκτός Ελλάδος, όπως εν προκειμένω από τις ΗΠΑ. Παρατηρείται συνεπώς μία μερική ικανοποίηση

του δικαιώματος διαγραφής, καθώς ο προσφεύγων που μένει στις ΗΠΑ δεν προστατεύεται από τις αναζητήσεις που λαμβάνουν χώρα από τις ΗΠΑ.

2) Απόφαση 83/2016

Στην εν λόγω υπόθεση προσέφυγε στην Αρχή ιατρός μαιευτήρας για την κατάργηση συγκεκριμένου συνδέσμου του ιστολογίου troktiko, ο οποίος εμφανίζεται στα αποτελέσματα αναζητήσεως με βάση το ονοματεπώνυμο του προσφεύγοντος. Ο επίμαχος σύνδεσμος παραπέμπει σε ανάρτηση της ιστοσελίδας troktiko.blogspot.gr, με ημερομηνία 8.6.2010 υπό τον τίτλο «troktiko: Απόφαση καταπέλτης για γιατρό!». Σημειώνεται ότι ο παραπάνω σύνδεσμος είναι ο μοναδικός στον κατάλογο αποτελεσμάτων αναζητήσεως με βάση το όνομα του προσφεύγοντος που αναφέρεται στην ποινική του καταδίκη (κάθειρξη για 6 έτη με αναστολή και αφαίρεση διπλώματος για ένα έτος) για το αδίκημα για το οποίο καταγγέλθηκε και διώχθηκε (απόπειρα μεσολαβήσεως σε παράνομη υιοθεσία ανηλίκου κατ' επάγγελμα και με σκοπό την κερδοσκοπία). Ο προσφεύγων υπέβαλε αίτημα προς την Google Inc. για την κατάργηση του συγκεκριμένου συνδέσμου, διότι αφορά σε ευαίσθητα προσωπικά του δεδομένα, την ποινική του υπόθεση, και διότι η επίμαχη πληροφορία που αναφέρεται στην πρωτόδικη καταδικαστική του απόφαση είναι πλέον ανακριβής και ξεπερασμένη, επικαλούμενος ότι η απόφαση αυτή εξαφανίστηκε από την απόφαση του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, με την οποία μειώθηκε η ποινή του (επιβλήθηκε ποινή φυλάκισεως τριών ετών με αναστολή, δίχως να επιβληθεί αφαίρεση διπλώματος). Ο προσφεύγων υπογράμμισε, επίσης, ότι η συγκεκριμένη ιστοσελίδα είναι προ πολλού ανενεργή, ότι δεν μπορεί να επικοινωνήσει με το διαχειριστή της, ενώ δεν υπάρχουν στοιχεία επικοινωνίας για τυχόν νέο διαχειριστή, στον οποίο θα μπορούσε να απευθυνθεί, οπότε δεν έχει την επιλογή να ζητήσει τη διαγραφή των πληροφοριών που το αφορούν από το διαχειριστή της αρχικής ιστοσελίδας. Ωστόσο, η εταιρεία Google απέρριψε το αίτημά του για κατάργηση του συγκεκριμένου συνδέσμου, θεωρώντας ότι η επίμαχη πληροφορία ενδιαφέρει το κοινό, συνδέεται με την επαγγελματική του ζωή και με την ιδιότητά του ως ιατρού, και ότι δεν είναι ανακριβής ή ξεπερασμένη, δεδομένου ότι καταδικάστηκε πρόσφατα και από το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, σύμφωνα με την απόφαση που ο ίδιος ο προσφεύγων προσκόμισε.

Η Αρχή έκρινε ότι εκ πρώτης όψεως ο προσφεύγων δεν είναι δημόσιο πρόσωπο (πρβλ. άρθρο 7 παρ.

2 στοιχ. ζ' του ν. 2472/1997), ωστόσο, σύμφωνα με τα κοινά κριτήρια αξιολογήσεως της Ομάδας Εργασίας του Άρθρου 29, μπορεί να θεωρηθεί ότι πρόκειται για πρόσωπο που, ως ιατρός μαιευτήρας, δηλαδή μέλος ρυθμιζόμενου επαγγέλματος, διαδραματίζει κάποιο ρόλο στη δημόσια ζωή. Στην υπό κρίση περίπτωση η επίμαχη πληροφορία αναφέρεται στην πρωτόδικη καταδικαστική απόφαση κατά του προσφεύγοντος, δηλαδή σε ευαίσθητα προσωπικά του δεδομένα, κατά το άρθρο 8 της Οδηγίας 95/46/EK και το άρθρο 2 στοιχ. β' του ν. 2472/1997. Η ποινική του καταδίκη για το αδίκημα της απόπειρας μεσολαβήσεως σε παράνομη υιοθεσία ανηλίκου κατ' επάγγελμα και με σκοπό την κερδοσκοπία σχετίζεται με την επαγγελματική του ζωή. Περαιτέρω, η επίμαχη πληροφορία, η οποία δεν είναι ξεπερασμένη χρονικά σε σχέση με το χρόνο δημοσίευσής της, έχει πλέον καταστεί ανακριβής στο μέτρο που η πρωτόδικη καταδικαστική απόφαση, στην οποία αναφέρεται το ιστολόγιο troktiko (με το τίτλο μάλιστα «Απόφαση καταπέλτης για γιατρό!»), και με την οποία ο προσφεύγων καταδικάστηκε για το ως άνω αδίκημα σε ποινή πρόσκαιρης καθειρήσεως για έξι έτη και αφαίρεση διπλώματος για ένα έτος, εξαφανίστηκε με την απόφαση του Εφετείου, με αποτέλεσμα να δημιουργείται πλέον ανακριβής, ελλιπής ή παραπλανητική εντύπωση για τον προσφεύγοντα. Η πληροφορία, πέραν της φύσεώς της και του ευαίσθητου χαρακτήρα της, είναι σε σχέση με τη σημερινή πραγματικότητα ανακριβής, διότι μεταφέρει το αποτέλεσμα μιας μη υπάρχουσας στο νομικό κόσμο αποφάσεως, ασχέτως του τελικού αποτελέσματος επί της ενοχής του με επιβολή άλλης μικρότερης ποινής για το ως άνω αδίκημα. Επιπλέον, στην υπό κρίση περίπτωση δεδομένης της εγκαταλείψεως του συγκεκριμένου ιστολογίου και της αδυναμίας ασκήσεως εκ μέρους του υποκειμένου προς τον εκδότη της ιστοσελίδας του δικαιώματος διορθώσεως ή διαγραφής των δεδομένων του, πρέπει να επισημανθεί ότι η θέση του καθίσταται δυσχερής, σημειώνεται δηλαδή βλάβη του υποκειμένου. Επίσης, πρέπει να γίνει δεκτό ότι εν προκειμένω η εμφάνιση της εν λόγω ιστοσελίδας, κατόπιν αναζητήσεως στη μηχανή αναζητήσεως Google με βάση το ονοματεπώνυμο του προσφεύγοντος, διευκολύνει αισθητά την πρόσβαση στις εν λόγω ανακριβείς πληροφορίες και διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη διάδοση των πληροφοριών αυτών, με συνέπεια να αποτελεί σοβαρή επέμβαση στο δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής του προσφεύγοντος. Με βάση τα ανωτέρω, η Αρχή έκρινε ότι η απάντηση της εταιρείας Google Inc. στο υπό κρίση αίτημα του προ-

σφεύγοντος δεν είναι νόμιμα αιτιολογημένη, σύμφωνα με τα νόμιμα κριτήρια αξιολογήσεως της Ομάδας Εργασίας του Άρθρου 29, και ότι, κατ' εφαρμογή της διατάξεως του άρθρου 21 παρ. 1 εδ. α' του ν. 2472/1997, η εταιρεία Google Inc., ως υπεύθυνος επεξεργασίας, οφείλει άμεσα να προβεί σε κατάργηση του συγκεκριμένου συνδέσμου του ιστολογίου troktiko.

3) Απόφαση 84/2016

Στην εν λόγω υπόθεση υποβλήθηκε προσφυγή στην Αρχή, η οποία αφορά στην άρνηση της Google Inc. να διαγράψει σχετικούς συνδέσμους, οι οποίοι εμφανίζονται στα αποτελέσματα αναζήτησεως με βάση το ονοματεπώνυμο της προσφεύγουσας. Η προσφεύγουσα απέστειλε στην Google αίτημα διαγραφής συγκεκριμένων συνδέσμων από τα αποτελέσματα αναζήτησεως με βάση το όνομά της, ισχυριζόμενη ότι κάποιος με στόχο να την θίξει, χρησιμοποιεί το ονοματεπώνυμό της συνδέοντάς το, ως τίτλο-επιγραφή, με αναρτήσεις πορνογραφικού περιεχομένου σε πορνογραφικές ιστοσελίδες, πράξεις τις οποίες έχει καταγγείλει στις δικαστικές αρχές. Οι επίμαχες αναρτήσεις, κατά τους ισχυρισμούς της αιτούσας, είναι άσχετες προς αυτήν, συνδέονται όμως με το όνομά της και την θίγουν και για τον λόγο αυτό πρέπει να καταργηθούν από τα αποτελέσματα αναζήτησεως. Η αρχική απάντηση της Google Inc. στο αίτημα καταργήσεως των συνδέσμων που οδηγούν στις επίμαχες ιστοσελίδες με βάση το ονοματεπώνυμο της προσφεύγουσας ως λέξη αναζήτησεως, ήταν αρνητική. Συγκεκριμένα, ο φορέας εκμεταλλεύσεως της μηχανής αναζήτησεως της απήντησε ότι οι επίμαχες αναρτήσεις αφορούν σε διαφορετικό πρόσωπο και όχι στην προσφεύγουσα και ότι δεν προκύπτει παραβίαση των δικαιωμάτων της προσφεύγουσας. Η Αρχή, με επιστολή της, διαβίβασε στην εταιρεία/φορέα εκμεταλλεύσεως της μηχανής αναζήτησεως της Google την υπό κρίση προσφυγή και ζήτησε την επανεξέταση της υποθέσεως και την ακριβέστερη τεκμηρίωση της τελικής αποφάσεώς της. Κατόπιν τούτων, η Google έστειλε απάντηση στην Αρχή, με την οποία αναθεώρησε τη θέση της και ικανοποίησε το αίτημα της προσφεύγουσας για διαγραφή των συγκεκριμένων συνδέσμων. Στη συνέχεια, η προσφεύγουσα με συμπληρωματικό προς την Αρχή έγγραφό της ενημερώνει την Αρχή ότι την 18.2.2016 έχουν πράγματι διαγραφεί οι σύνδεσμοι για τους οποίους είχε υποβάλει αίτημα διαγραφής προς την Google, ωστόσο άγνωστος δράστης συνεχίζει να συνδέει το όνομά της ως τίτλο-επιγραφή σε

αναρτήσεις πορνογραφικού περιεχομένου, με αποτέλεσμα την παραπάνω ημερομηνία (18.2.2016) στα αποτελέσματα αναζήτησεως της Google με λέξη κλειδί το ονοματεπώνυμό της να εμφανίζονται άλλοι τέσσερις σύνδεσμοι, για τους οποίους υπέβαλε, όπως ανέφερε (χωρίς να προσκομίζει τα αντίστοιχα στοιχεία) στην εταιρεία νέο αίτημα διαγραφής. Επίσης, η προσφεύγουσα με συμπληρωματικό προς την Αρχή έγγραφό της ενημερώνει την Αρχή ότι την 8.6.2016 στα αποτελέσματα αναζήτησεως της Google με λέξη κλειδί το ονοματεπώνυμό της εμφανίζονται –όχι οι προηγούμενοι ήδη αναφερθέντες σύνδεσμοι, οι οποίοι προφανώς και ήδη διαγράφηκαν– αλλά ένας νέος σύνδεσμος που παραπέμπει σε παρόμοια πορνογραφικού περιεχομένου ανάρτηση.

Η Αρχή αποφάνθηκε ότι, δεδομένου ότι η Google Inc. αναθεώρησε την αρχική θέση της και ικανοποίησε το αίτημα της προσφεύγουσας περί καταργήσεως των συνδέσμων που αναφέρονται στο αίτημά της προς την εταιρεία, η προσφυγή για τους παραπάνω συγκεκριμένους συνδέσμους είναι άνευ αντικειμένου. Αναφορικά δε με άλλους συνδέσμους αντίστοιχου περιεχομένου που μπορεί να εμφανίζονται ή μελλοντικά να εμφανιστούν στα αποτελέσματα αναζήτησεως με λέξη κλειδί το ονοματεπώνυμο της προσφεύγουσας, πρέπει απαραίτητως να επαναληφθεί η ίδια διαδικασία: αίτηση της προσφεύγουσας στην εταιρεία με αναφορά στους συγκεκριμένους συνδέσμους και ανάλογη ειδική αιτιολόγηση του αιτήματος. Η δε προσφυγή στην Αρχή χωρίς την προηγούμενη τήρηση της παραπάνω διαδικασίας (άρθρα 12 και 13 ν. 2472/1997) είναι πρόωρη και ως εκ τούτου απαράδεκτη²⁰.

4) Πρακτικό της Συνεδριάσεως της Ολομέλειας της 28.6.2016

Τέλος, η Αρχή με το πρακτικό της Συνεδριάσεως της Ολομέλειας της 28.6.2016 απέρριψε προς το παρόν αίτημα προσφεύγοντος προς την εταιρεία Google Inc. για διαγραφή του συγκεκριμένου συνδέσμου (που οδηγεί σε δημοσίευμα της εφημερίδας) θεμελιωμένο αποκλειστικά στο ότι, κατά τους ισχυρισμούς του, είναι δυσφημιστικό ή συκοφαντικό. Η Αρχή έκρινε ότι για την προσβολή της τιμής ή της προσωπικότητας δεν μπορεί να επιληφθεί η Αρχή για να ελέγξει την άρνηση της εταιρείας να ικανοποιήσει το

(20) Βλ. και Ετήσια Έκθεση 2012, 3.12.3 Προϋποθέσεις για υποβολή παραδεκτής προσφυγής στην Αρχή (διαδικασία άρθρων 12 και 13 του ν. 2472/1997).

σχετικό αίτημα²¹. Ο ισχυρισμός του προσφεύγοντος ότι το επίμαχο δημοσίευμα είναι δυσφημιστικό ή συκοφαντικό μπορεί να κριθεί από τα αρμόδια δικαστήρια, όχι όμως από την Αρχή²². Στο εν λόγω πρακτικό η Αρχή επεσήμανε ότι λαμβάνονται υπ' όψιν μόνο τα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά που ο προσφεύγων της έχει ήδη θέσει με το αίτημά του προς την εταιρεία, ως υπεύθυνο επεξεργασίας, για κατάργηση του συγκεκριμένου συνδέσμου, και όχι νέα πραγματικά περιστατικά, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο και να στοιχειοθετήσουν νέα αίτηση διαγραφής προς την εταιρεία.

Με βάση τα προαναφερθέντα, ο Πρόεδρος της Αρχής ενημέρωσε τον προσφεύγοντα α) ότι για τους ανωτέρω λόγους η Αρχή δεν μπορεί να επιληφθεί της προσφυγής του, β) ότι μπορεί, ωστόσο, να υποβάλει νέο αίτημα προς την εταιρεία για τη διαγραφή του ίδιου συνδέσμου με άλλη αιτιολογία (π.χ. παραβίαση της νομοθεσίας περί προσωπικών δεδομένων, με συγκεκριμένα στοιχεία για την τυχόν αμφισβητούμενη ακρίβεια των αναγραφόμενων, ως και την δικαστική ή διοικητική αναγνώρισή της, ως και τις τυχόν συνέπειές της στην επαγγελματική του ζωή) και να επανέλθει επί αρνητικής τυχόν απαντήσεως της εταιρείας. Κατόπιν τούτων, ο προσφεύγων, όπως δήλωσε, επιφυλάχθηκε να επανέλθει κατόπιν υποβολής νέου αιτήματος προς την εταιρεία.

V. Θέσεις άλλων ευρωπαϊκών αρχών

Πολλές προσφυγές έχουν υποβληθεί στη γαλλική αρχή προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (CNIL) με αίτημα η αφαίρεση από τη λίστα μηχανών αναζητήσεων να λάβει χώρα ανεξαρτήτως της γεωγραφικής καταλήξεως του παρόχου («.fr» ή «.com»)²³. Μολονότι η google έκανε δεκτές μερικές προσφυγές, αφαίρεσε τα αποτελέσματα από τις μηχανές αναζήτησεως που έχουν μόνο ευρωπαϊκή κατάληξη. Ως εκ τούτου, οι αναρτήσεις παρέμειναν σε καταλήξεις «.com» και εν γένει σε μη ευρωπαϊκές καταλήξεις. Στη συνέχεια, η γαλλική αρχή επέβαλε το Μάιο του 2015 στη Google την υποχρέωση να επεκτείνει την αφαίρεση σε

όλες τις μηχανές αναζήτησεως εντός δεκαπέντε ημερών, καθώς μόνο με τον τρόπο αυτό²⁴ είναι αποτελεσματική η προστασία. Η Google δεν συμμορφώθηκε με την εν λόγω σύσταση εντός της ταχθείσης προθεσμίας και, ως εκ τούτου, η γαλλική αρχή κάλεσε την Google προς ακρόαση τον Ιανουάριο του 2016. Η Google πρότεινε το φιλτράρισμα των αναζητήσεων με βάση την γεωγραφική καταγωγή του ατόμου που διεξάγει την αναζήτηση. Με τον τρόπο αυτό, τα άτομα που διεξάγουν αναζήτηση από την ίδια χώρα με αυτή του προσφεύγοντος δεν θα έχουν πρόσβαση στις αναρτήσεις που αφαιρέθηκαν. Η γαλλική αρχή τόνισε ότι αυτού του είδους η αφαίρεση δεν συνιστά αποτελεσματική προστασία, καθώς άτομα που διαμένουν εκτός της ΕΕ μπορούν να έχουν πρόσβαση στα αφαιρεθέντα δεδομένα. Επίσης, όσοι βρίσκονται στην Ευρώπη μπορούν να χρησιμοποιούν την κατάληξη «.com» και να έχουν πρόσβαση στα αφαιρεθέντα δεδομένα. Τέλος, είναι εφικτή από τεχνική άποψη η αλλαγή της γεωγραφικής καταγωγής της διευθύνσεως του διακομιστή (IP address). Για τους λόγους αυτούς η γαλλική αρχή με την απόφαση 54/10.3.2016 επέβαλε πρόστιμο 100.000 Ευρώ στη Google. Η αρχή τόνισε ότι αντίθετα από τους ισχυρισμούς της εταιρείας, η αφαίρεση από όλες τις μηχανές αναζήτησεως δεν περιορίζει την ελευθερία εκφράσεως, καθώς δεν οδηγεί στο σβήσιμο αναρτήσεων από τις αρχικές ιστοσελίδες. Οι σελίδες αυτές μπορούν να εμφανιστούν μέσω της χρήσεως άλλων λέξεων αναζήτησεως. Η Google προσέφυγε κατά της πράξεως επιβολής προστίμου ενώπιον του Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου («Conseil d'Etat»), το οποίο δεν έχει αποφανθεί ακόμα.

Η βρετανική αρχή προστασίας φαίνεται να υιοθετεί στενότερη εδαφική προστασία του δικαιώματος στη λήθη, καθώς διέταξε τη διαγραφή αποτελεσμάτων από όλες τις εκδοχές της Google που είναι προσβάσιμες από το Ηνωμένο Βασίλειο. Η Google προσέφυγε αρχικά κατά της αποφάσεως αυτής, αλλά στη συνέχεια απέσυρε την προσφυγή της και συμμορφώθηκε με την θέση της βρετανικής αρχής²⁵.

VI. Παρατηρήσεις

Πέραν των κριτηρίων που έχει υιοθετήσει η Ομάδα Εργασίας του Άρθρου 29 και άλλες εθνικές αρχές,

(21) Βλ. Ομάδα Εργασίας του Άρθρου 29, WP 225, 26.11.2014, Μέρος II, κριτήριο 5β.

(22) Βλ. ενδεικτ. ΑΠΑΠΧ, Αποφάσεις 43/2007, σκ. Γ.4, 11/2008, 63/2010, σκ. 16, 36/2012, σκ. 6, Απόφαση αριθ. πρωτ. 422/24.4.2000 και εξερχόμενα έγγραφα Γ/ΕΞ/5619-1/14.12.2012 και Γ/ΕΞ/3311/15.5.2013.

(23) Πηγή: <<https://www.cnil.fr/en/right-be-delisted-cnil-restricted-committee-imposes-eu100000-fine-google>>.

(24) Πηγή: <https://www.cnil.fr/sites/default/files/atoms/files/d2016-054_penalty_google.pdf>.

(25) Βλ. <<https://ico.org.uk/media/action-weve-taken/enforcement-notices/1560072/google-inc-enforcement-notice-102015.pdf>>.

βάσει των οποίων αξιολογείται η ικανοποίηση του δικαιώματος διαγραφής, η μέχρι τούδε εξέλιξη του δικαιώματος διαγραφής οδηγεί στις ακόλουθες (προσωρινές) παρατηρήσεις:

1) Τάση λήθης του όρου λήθη

Ενώ το δικαίωμα του ατόμου να μπορεί να διαγραφεί ορισμένες πτυχές του εαυτού του ορίστηκε αρχικά με πανηγυρικό τρόπο ως ένα δικαίωμα στη λήθη, παρατηρείται ότι ο νομοθέτης κατανοώντας το ανέφικτο της ψηφιακής λήθης επέλεξε τον ορισμό δικαίωμα στη διαγραφή, ο οποίος παραπέμπει σε κάτι πιο ρεαλιστικό και τεχνικά πιο εφικτό. Ως εκ τούτου, παρατηρείται η «τάση λήθης του όρου λήθη». Περαιτέρω, η δικαστηριακή νομολογία και η διοικητική πρακτική ανεξαρτήτων αρχών οριοθέτησε το δικαίωμα διαγραφής σε ένα δικαίωμα αφαιρέσεως από τη λίστα αναζητήσεως (delisting). Η επιλογή χρήσεως συγκεκριμένης ορολογίας εκ μέρους του νομοθέτη, του δικαστή και της ανεξάρτητης αρχής προδιαθέτει το μελετητή του δικαίου για την αληθή βούλησή του. Και εδώ είναι που η ορολογία λήθη, διαγραφή, αφαίρεση από τα αποτελέσματα της μηχανής αναζήτησεως αποδεικνύει περίτρανα ότι δεν υφίσταται αξιολογικώς ουδέτερη γλώσσα (value-free language) στη νομική και τη φιλοσοφία, αλλά μόνο στα μαθηματικά. Πολύ εύστοχα ο *Weisgerber* ορίζει τη γλώσσα «όχι από τη χρησιμοποίησή της ως μέσο επικοινωνίας, αλλά από την ουσία της ως δύναμη πνευματικής διαμορφώσεώς της»²⁶. Είναι φανερό ότι η επιλογή της συγκεκριμένης ορολογίας προδιαθέτει εμμέσως την επιλογή του νομοθέτη και του δικαστή για πιο περιορισμένη ή ενδεχομένως πιο εφικτή προστασία²⁷.

2) Διαγραφή από τα αποτελέσματα της μηχανής αναζήτησεως και όχι από τις ιστοσελίδες του διαδικτύου

Το μέχρι τούδε δικαίωμα συνίσταται στην απαλοιφή αποτελεσμάτων από τις μηχανές αναζήτησεως. Ως εκ τούτου, δεν επιβάλλονται περιορισμοί στους σχετικούς ιστοτόπους που εμπειρεύσαν τη σχετική πληροφόρηση, αλλά μόνον στις εταιρείες μηχανισμών αναζήτησεως, οι οποίες επέτρεπαν τη διασύνδεση και τον εντοπισμό της σχετικής πληροφορίας. Υπό αυτήν την έννοια, εάν

(26) Βλ. *E. Κοτζιά*, *Leo Weisgerber-Peter Handke*, μία συμβολή στη γλωσσολογία και λογοτεχνία της Δυτικής Γερμανίας, Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων, Αθήνα 1985, σ. 11.

(27) Πρβλ. *Φ. Παναγοπούλου-Κουντατζή*, Αξούσια πατρότητα, *ΕφημΔΔ* 2015, σ. 107 επ. (118, υποσ. 50).

λάβει χώρα αναζήτηση με διαφορετική λέξη-κλειδί, π.χ. την ημερομηνία εκδόσεως μιας εφημερίδας, το υποκείμενο των δεδομένων θα εξακολουθεί να εμφανίζεται. Αυτή η μεγάλη ανασυνθετική δύναμη της μηχανής αναζήτησεως γέρνει την πλάστιγγα υπέρ του δικαιώματος στην παράλειψη ενημερώσεως για πληροφορίες που σχετίζονται με το απώτερο παρελθόν και το υποκείμενό τους δεν επιθυμεί να διαδίδονται με ασυναγώνιστη ευκολία²⁸.

Σημειώνεται πάντως ότι το κείμενο του Κανονισμού, αλλά και το συνταγματικώς κατοχυρωμένο δικαίωμα στη λήθη δεν περιορίζεται μόνο στην υποχρέωση των παρόχων μηχανών αναζήτησεως να αφαιρούν συνδέσμους που αφορούν σε προσωπικά δεδομένα τρίτων προσώπων που δεν επιθυμούν τη δημοσιοποίησή τους, αλλά επεκτείνεται και στο δικαίωμα των ατόμων να μπορούν να αφαιρούν προσωπικά τους δεδομένα ιδίως εκείνων που έχουν δημοσιευθεί σε μέσα κοινωνικής δικτυώσεως, εκτός εάν υπάρχει επιτακτικός λόγος για τη διατήρησή τους²⁹. Πρόκειται για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των συνεπειών του διαδικτύου που «δεν ξεχνά ποτέ», εξασφαλίζοντας την προσωπική αυτονομία του ατόμου και την προστασία της ιδιωτικής ζωής³⁰. Ως εκ τούτου, η διαγραφή αποτελεσμάτων από τις μηχανές αναζήτησεως συνιστά συνέπεια σταθμίσεως μεταξύ του δικαιώματος στη λήθη και της ελευθερίας της πληροφόρησεως, δεν σημαίνει, όμως, ότι σε κάθε περίπτωση η ορθή στάθμιση πρέπει να περιορίζεται μόνο στη διαγραφή από τις μηχανές αναζήτησεως.

3) Η εδαφική έκταση του δικαιώματος διαγραφής

Ερώτημα ανακύπτει εάν η αίτηση κάποιου από μία μηχανή αναζήτησεως για διαγραφή συνδέσμου μπορεί να οδηγήσει στη διαγραφή όλων των συνδέσμων παγκοσμίως και όχι μόνο εντός του ευρωπαϊκού πλαισίου. Ο βασικός αντίλογος σε ένα αίτημα καθολικής διαγραφής είναι ότι δεν μπορεί το δίκαιο ενός κράτους να επηρεάσει το δίκαιο κάποιου άλλου. Εάν, για παρά-

(28) Βλ. *Σ. Τάση*, ΔΕΕ - δύο θεμελιώδεις αποφάσεις για τα προσωπικά μας δεδομένα και τα ηλεκτρονικά δίκτυα: Απόφαση C-131/12 (Google) και συνενδικαζόμενες C-293/12 και C-594/12 (νομιμότητα υποχρεωτικής διατήρησης τηλεπικοινωνιακών δεδομένων), *ΔiMEE* 2014, σ. 359 επ. (361).

(29) Βλ. *I. Ιγγλεζάκη*, Το δικαίωμα στη λήθη: Ένα νέο ψηφιακό δικαίωμα για τον κυβερνοχώρο, διαθέσιμο σε:

<<https://www.lawspot.gr/nomika-blogs/iglezakis12383/dikaioma-sti-lithi-ena-neo-psifiako-dikaioma-gia-ton-kyvernohoros>>.

(30) Βλ. *I. Ιγγλεζάκη*, ό.π., ανωτ. (υποσ. 29).

δειγμα, η Γαλλία έχει υιοθετήσει ένα καθολικό δικαίωμα διαγραφής, αυτό δεν μπορεί να επεκταθεί πέραν των γεωγραφικών ορίων της Γαλλίας, καθώς κάτι τέτοιο θα παραβίαζε την ελευθερία εκφράσεως³¹. Τον περιορισμό της διαγραφής υποστηρίζει –μεταξύ άλλων– η Διεθνής Ομοσπονδία Ενώσεων Βιβλιοθηκών με την αιτιολογία ότι η καθολική διαγραφή περιορίζει τη δυνατότητα προσβάσεως στην πληροφορία³². Επιπρόσθετα, η Επιτροπή Ρεπόρτερς για την ελευθερία του τύπου³³ έκρινε ότι οι γαλλικές αρχές δεν έχουν το δικαίωμα να επιβάλλουν τα συμφέροντά τους σε χρήστες του διαδικτύου άλλων χωρών. Η σχετική επιτροπή παρενέβη υπέρ της Google ενώπιον του Ανωτάτου Γαλλικού Ακυρωτικού Δικαστηρίου³⁴. Στην ίδια κατεύθυνση κινήθηκε και το Ίδρυμα Wikimedia, το οποίο, επίσης, παρενέβη ενώπιον του Ακυρωτικού Δικαστηρίου κατά της γαλλικής αρχής υποστηρίζοντας την ελεύθερη πρόσβαση στη γνώση³⁵. Τέλος, η Επιτροπή του Άρθρου 19 (της Διεθνούς Διακηρύξεως για τα Δικαιώματα του Ατόμου) που υπερασπίζεται το δικαίωμα στην ελευθερία του λόγου παρενέβη υπέρ της Google στο Δικαστήριο³⁶.

Υπό το φως της επεμβάσεως στην ελεύθερη διάδοση της πληροφορίας και εν γένει της δημιουργίας ενός καθεστώτος ανελευθερίας στο διαδίκτυο, εκφράζεται ο φόβος ότι το νέο δικαίωμα στη λήθη θα καταστήσει το διαδίκτυο σαν ένα «ελβετικό τυρί με τρύπες»³⁷. Η ανησυχία έγκειται στο γεγονός ότι το διαδίκτυο θα πάψει να αποτελεί χώρο ελευθερίας, αλλά κάποιος θα ελέγχει το περιεχόμενό του. Ο αντίλογος στην ανωτέρω ανησυχία συνοψίζεται στο γεγονός ότι δεν σβήνεται το περιεχόμενο της ιστοσελίδας, αλλά το αποτέλεσμα της αναζητήσεως. Και αν το αποτέλεσμα αυτό διαγραφεί, δεν είναι ικανοποιητικό να διαγραφεί τοπικά μόνο. Άρα, δεν υπάρχει ένα είδος λογοκρι-

σίας, αλλά αποφυγή διασυνδέσεως πληροφοριών με ένα συγκεκριμένο άτομο. Αποφεύγεται ο κίνδυνος να δημιουργηθεί μία βάση δεδομένων από τα «συντρίμια» του κάθε ατόμου που ενδέχεται να οδηγήσουν και στην καταστροφή της ζωής του³⁸. Είναι γεγονός ότι η απόκρυψη του αποτελέσματος από έναν μόνο συγκεκριμένο τόπο δεν αποτελεί επαρκή προστασία. Εξάλλου, το επιχείρημα ότι το δίκαιο ενός κράτους δεν μπορεί να επιβληθεί σε ένα άλλο δεν είναι πειστικό³⁹. Για ποιον λόγο πρέπει να απαιτείται βάσει του δικαίου πνευματικής ιδιοκτησίας η απομάκρυνση υλικού από το παγκόσμιο αρχείο της Google και να μην είναι εφικτή η απομάκρυνση πληροφοριών που δεν είναι χρήσιμες για την ενημέρωση του κοινού⁴⁰; Υπάρχει κάποιος λόγος που η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας υπερέχει της προστασίας της ιδιωτικής σφαιρας⁴¹; Εκτός από την απομάκρυνση υλικού λόγω παραβιάσεως της πνευματικής ιδιοκτησίας, το Εφετείο του Καναδά⁴² επέβαλε στην Google την απομάκρυνση παγκοσμίως τριακοσίων σαράντα πέντε υπερσυνδέσμων που παραβιάζουν τα δικαιώματα των δικαιούχων εμπορικών σημάτων. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο του Καναδά έθεσε επί τάπητος τον πυρήνα της προβληματικής: Όταν υπάρχει μία ρεαλιστική πιθανότητα ότι μία διαταγή διαγραφής περιεχομένου σε άλλη χώρα δύναται να προσβάλλει τις βασικές αξίες του άλλου κράτους, η διαταγή δεν θα πρέπει να επιβάλλεται. Το ερώτημα, συνεπώς, που πρέπει να απαντηθεί σε περιπτώσεις διαγραφής είναι εάν το δικαίωμα ιδιωτικότητας (και συναφώς πνευματικής ιδιοκτησίας και προστασίας εμπορικού σήματος) έχει τόσο διευρυμένο σκοπό, ώστε να απαιτεί μία παγκόσμια προστασία⁴³. Εάν στη συγκεκριμένη περίπτωση το δικαίωμα

(31) Βλ. ενδεικτ. P. Fleischer, Reflecting on the right to be forgotten, Google in Europe, 9.12.2016, διαθέσιμο σε: <<https://blog.google/topics/google-europe/reflecting-right-be-forgotten/>>.

(32) Βλ. διαθέσιμο σε: <<http://www.ifla.org/node/10950>>.

(33) Βλ.: <<https://www.rcfp.org/browse-media-law-resources/briefs-comments/google-v-cnll>>.

(34) Βλ. την παρέμβαση σε: <<https://www.rcfp.org/sites/default/files/20161104-Google-v-CNIL.pdf>>.

(35) Βλ.: <<https://blog.wikimedia.org/2016/10/19/petition-right-to-be-forgotten/>>.

(36) Βλ.: <<https://www.article19.org/resources.php/resource/38567/en/france-s-highest-court-must-respect-free-speech-in-%E2%80%9Cright-to-be-forgotten%E2%80%9D-case>>.

(37) Βλ. J. Powels, Right to be forgotten: Swiss cheese internet, or database of ruin? The Guardian, 1.8.2015, διαθέσιμο σε: <<https://www.theguardian.com/technology/2015/aug/01/right-to-be-forgotten-google-swiss-cheese-internet-database-of-ruin>>.

(38) Βλ. την επιτυχημένη φράση «A Database of Ruin» του P. Ohm, Broken Promises of Privacy: Responding to the Surprising Failure of Anonymization, 57 University of California Law Review 2010, σ. 1701 επ. (1748) και του ίδιου, Don't Build a Database of Ruin, Harvard Business Review, 23.8.2012, διαθέσιμο σε: <<https://hbr.org/2012/08/dont-build-a-database-of-ruin>>.

(39) Βλ. J. Powels, όπ. ανωτ. (υποσ. 37).

(40) Βλ. τα αιτήματα που λαμβάνει η Google για την κατάργηση περιεχομένου που μπορεί να παραβιάζει πνευματικά δικαιώματα. Αυτή η αναφορά παρέχει δεδομένα για αιτήματα καταργήσεως αποτελεσμάτων αναζητήσεως που συνδέονται με περιεχόμενο αυτού του τύπου. <<https://www.google.com/transparencyreport/removals/copyright/>>.

(41) Βλ. J. Powels, όπ. ανωτ. (υποσ. 37).

(42) Βλ. The Court of Appeal for British Columbia Canada, Απόφαση Equustek Solutions Inc. v. Google Inc., 2015 BCCA 265, διαθέσιμο σε: <<http://www.canlii.org/en/bc/bcca/doc/2015/2015bcca265/2015bcca265.html>>.

(43) Βλ. J. Powels, όπ. ανωτ. (υποσ. 37).

μπορεί να ικανοποιηθεί σε τοπικό επίπεδο, είναι λογικό να μην απαιτείται η παγκόσμια διαγραφή. Στις περισσότερες, όμως, των περιπτώσεων, η τοπική διαγραφή δεν φαίνεται να είναι ικανοποιητική για το υποκείμενο των δεδομένων.

4) Διάκριση μεταξύ προσωπικών δεδομένων και δυσφημιστικών αξιολογικών κρίσεων

Μέσω των αποφάσεων της ελληνικής αρχής διαφαίνεται η διάκριση μεταξύ προσωπικών δεδομένων και δυσφημιστικών αξιολογικών κρίσεων. Μέσα από την πλούσια διοικητική της πρακτική, η ελληνική αρχή έχει πολλάκις διακρίνει τα προσωπικά δεδομένα από τις αξιολογικές κρίσεις αποφαινόμενη ότι με την επιφύλαξη της αρχής της ακρίβειας των γεγονότων, της αναλογικότητας, καθώς και του δικαιολογημένου ενδιαφέροντος του κοινού για ενημέρωση ως προς τα δημοσιεύσιμα δεδομένα, προσβολές της προσωπικότητας από τυχόν παράνομους χαρακτηρισμούς και όχι επεξεργασία πληροφοριών για πραγματικά περιστατικά εκφεύγουν των αρμοδιοτήτων της⁴⁴. Βασικός άξονας της εν λόγω θέσεως⁴⁵ είναι ότι ως δεδομένα νοούνται μόνο πληροφορίες, δηλαδή οντολογικές κρίσεις σε αντίθεση με τις αξιολογικές κρίσεις που, ως έκφραση της προσωπικότητας του αξιολογούντος και του αξιολογούμενου, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του νόμου. Η θέση αυτή αποδέχεται τη σχετικότητα της με αναφορά σε περιπτώσεις, όπως το *scoring*, την υπηρεσιακή αξιολόγηση του εργαζομένου ή τις περιπτώσεις όπου η αξιολογική κρίση «συγκεκριμενοποιείται» από μια οντολογική. Κατ' εξοχήν χαρακτηριστικές περιπτώσεις επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων υπό μορφή αξιολογικών κρίσεων αποτελούν η περίπτωση της αξιολογήσεως μέσω της ΤΕΙ-ΡΕΣΙΑΣ⁴⁶ ή των εταιρειών αξιολογήσεως της πιστοληπτικής ικανότητας⁴⁷ και η αξιολόγηση των εργαζομένων⁴⁸. Στις περιπτώσεις αυτές, οι αξιολογικές κρίσεις δεν συνιστούν απλώς έκφραση της προσωπικότητας του αξιολογούντος ή του αξιολογούμενου, αλλά κατ' εξοχήν επεξεργασία με ουσιαστικές επιπτώσεις στο υποκείμενο των δεδομένων. Στην κατεύθυνση αυτή κινείται το Διοικητικό Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης, σύμ-

φωνα με το οποίο η *αναλυτική βαθμολογία εκπαιδευτικού, ως αξιολόγηση της επιδόσεώς της σε πανεπιστημιακά μαθήματα, καίτοι αφορά στην ακαδημαϊκή παρουσία, συνιστά προσωπικό της δεδομένο προστατευόμενο από τον ν. 2472/1997. Η ακολουθούμενη δε από τον εναγόμενο πρακτική της ανακοινώσεως της βαθμολογίας εκάστου φοιτητή στους πίνακες ανακοινώσεων κάθε σχολής [...] δεν δύναται να άρει τον χαρακτήρα του εν λόγω δεδομένου ως προσωπικού»⁴⁹. Ο βασικός αντίλογος⁵⁰ στην απολυτότητα της διακρίσεως μεταξύ προσωπικών δεδομένων και αξιολογικών κρίσεων, η οποία δεν πρεσβεύεται από την Αρχή, έγκειται στη γραμματική ερμηνεία του νόμου. Σημειώνεται ότι το άρθρο 15 της Οδηγίας 95/46/ΕΚ, το οποίο ρυθμίζει τις αυτοματοποιημένες ατομικές αποφάσεις θεσπίζει το δικαίωμα κάθε προσώπου να μην συμμορφώνεται με απόφαση που παράγει νομικά αποτελέσματα έναντι αυτού ή το θίγει σημαντικά, εφόσον η εν λόγω απόφαση βασίζεται αποκλειστικώς σε αυτοματοποιημένη επεξεργασία «που αξιολογεί ορισμένες πτυχές της προσωπικότητάς του, όπως η απόδοσή του στην εργασία, η φερεγγυότητα, η αξιοπιστία, η διαγωγή του κ.λπ.». Ομοίως, ο ν. 2472/1997, που ενσωματώνει την ευρωπαϊκή Οδηγία στην ελληνική έννομη τάξη, στο άρθρο 14 παρ. 1 θεσπίζει δικαίωμα προσωρινής δικαστικής προστασίας για το υποκείμενο των δεδομένων, το οποίο δύναται να ζητήσει την άμεση αναστολή ή μη εφαρμογή πράξεως ή αποφάσεως που το θίγει, την οποία έχει λάβει διοικητική αρχή, νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, ένωση προσώπων ή φυσικό πρόσωπο αποκλειστικά με αυτοματοποιημένη επεξεργασία στοιχείων, εφόσον η επεξεργασία «αποβλέπει στην αξιολόγηση της προσωπικότητάς του και ιδίως της αποδοτικότητάς του στην εργασία, της οικονομικής φερεγγυότητάς του, της αξιοπιστίας του και της εν γένει συμπεριφοράς του». Υπό το φως της γραμματικής αυτής ερμηνείας, η Ομάδα Εργασίας του άρθρου 29 ρητά δηλώνει ότι η έννοια των προσωπικών δεδομένων «περιλαμβάνει "υποκειμενικές" πληροφορίες, γνώμες ή εκτιμήσεις», αναφερόμενη σε πληροφορίες που αποτελούν αντικείμενο επεξεργασίας σε τομείς, όπως ο τραπεζικός, ο ασφαλιστικός ή ο εργασιακός, στους οποίους είναι απαραίτητη, π.χ. η*

(44) Βλ. ενδεικτ. ΑΠΔΠΧ, Γ/ΕΞ/691/3.2.2014.

(45) Βλ. Κ. Χριστοδούλου, Δίκαιο προσωπικών δεδομένων, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2013, σ. 15.

(46) Βλ. Αποφάσεις ΑΠΔΠΧ 86/2002, 24/2004, 25/2004 και 186/2014.

(47) Βλ. Απόφαση ΑΠΔΠΧ 50/2000.

(48) Βλ. ΑΠΔΠΧ, Οδηγία 115/2001.

(49) ΔΠρΘεσσαλ 4796/2013.

(50) Βλ. διεξοδικά Φ. Μίτλεττον, Η έννοια των προσωπικών δεδομένων, σε: Λεωνίδα Κοτσαλή(επιμ.), Προσωπικά Δεδομένα, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2016, Κεφάλαιο Ι.

αξιολόγηση της φερεγγυότητας του δανειολήπτη ή της αποδοτικότητας του υπαλλήλου⁵¹.

5) Κρίση της Αρχής μόνο επί τη βάσει συγκεκριμένων ισχυρισμών

Στις εξεταζόμενες υποθέσεις της ελληνικής αρχής διαφαίνεται μια τάση αυτοσυγκρατήσεως ως προς την απόφαση περί της παραβιάσεως προσωπικών δεδομένων ή προσβολής της προσωπικότητας. Η βασική θέση της αρχής είναι ότι θα στηριχθεί στους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος αναφορικά με το αν τελείται προσβολή της προσωπικότητας ή παραβίαση της νομοθεσίας περί προσωπικών δεδομένων. Εάν ο προσφεύγων επικαλείται στο αίτημά του προσβολή της προσωπικότητάς του, η Αρχή απορρίπτει το αίτημά του, καθώς ο σχετικός ισχυρισμός αποτελεί αντικείμενο εξετάσεως από τα αρμόδια δικαστήρια. Η αρχή εξετάζει αιτήματα περί παραβιάσεως της νομοθεσίας περί προσωπικών δεδομένων. Εάν το αίτημα αφορά στην προσβολή της τιμής, δεν εξετάζεται αυτεπαγγέλτως εάν η προσβολή αυτή συνεπάγεται και προσβολή της νομοθεσίας περί προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Ως εκ τούτου, φαίνεται ότι η Αρχή εντελώς κατ' εξαίρεση ασκεί την εκ του άρθρου 19 παρ. 1 στοιχ. η' του ν. 2472/1997 αυτεπάγγελτη αρμοδιότητά της σε περιπτώσεις βαρύνουσας σημασίας⁵². Η αυτοσυγκράτηση αυτή έγκειται στο γεγονός ότι θα οδηγούσε σε υπέρβαση των αρμοδιοτήτων της εάν η αρχή αξιολογούσε άνευ αιτήματος ποιες πληροφορίες πρέπει να διαγραφούν από το διαδίκτυο.

6) Υποβολή του αιτήματος προς τον υπεύθυνο επεξεργασίας πριν από την υποβολή προσφυγής προς την Αρχή

Η Αρχή αρνείται να ικανοποιήσει το πρώτον προσφυγές που υποβάλλονται απευθείας στην ίδια πριν

(51) Βλ. Σύσταση 1/2001 της 22.3.2001 της Ομάδας του άρθρου 29 για τα δεδομένα αξιολογήσεως υπαλλήλων (WP 42) και Γνωμοδότηση 8/2001 της 13.9.2001 για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων στον εργασιακό τομέα (WP 48).

(52) Πρβλ. την αυτεπάγγελτη έρευνα για «τυχόν παραβίαση προσωπικών δεδομένων» στην υπόθεση του ανώτατου δικαστικού του ΣτΕ, τα προσωπικά e-mail του οποίου διέφρασαν στον Τύπο την περίοδο κατά την οποία εκδικαζόταν στο ανώτατο δικαστήριο το ζήτημα για τις τηλεοπτικές άδειες. Επί της υποθέσεως αυτής δεν έχει εκδοθεί ακόμα απόφαση της Αρχής. Βλ. Κ. Μενουδάκο, Δίκτυ ασφαλείας για την ιδιωτική ζωή στο Facebook, Συνέντευξη στην εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ, 22.1.2017, διαθέσιμο σε: <<http://www.tovima.gr/society/article/?aid=858330>>.

από την υποβολή αιτήματος στη μηχανή αναζήτησεως. Η πρακτική αυτή απορρέει από το άρθρο 13 του ν. 2472/1997, σύμφωνα με το οποίο, το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα να προβάλλει οποτεδήποτε αντιρρήσεις για την επεξεργασία δεδομένων που το αφορούν. Οι αντιρρήσεις απευθύνονται εγγράφως στον υπεύθυνο επεξεργασίας και πρέπει να περιέχουν αίτημα για συγκεκριμένη ενέργεια, όπως διόρθωση, προσωρινή μη χρησιμοποίηση, δέσμευση, μη διαβίβαση ή διαγραφή. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας έχει την υποχρέωση να απαντήσει εγγράφως επί των αντιρρήσεων μέσα σε αποκλειστική προθεσμία δεκαπέντε ημερών. Στην απάντησή του οφείλει να ενημερώσει το υποκείμενο για τις ενέργειες στις οποίες προέβη ή, ενδεχομένως, για τους λόγους που δεν ικανοποίησε το αίτημα. Η απάντηση σε περίπτωση απορρίψεως των αντιρρήσεων πρέπει να κοινοποιείται και στην Αρχή. Η τήρηση αυτής της διαδικασίας πριν από την υποβολή προσφυγής αποσκοπεί στην άμεση προσπάθεια ικανοποιήσεως του αιτήματος χωρίς τη μεσολάβηση της αρχής και τη μεσολάβηση της αρχής μόνο σε περίπτωση απορρίψεως του αιτήματος. Ως εκ τούτου, η Αρχή θα ασχοληθεί για λόγους οικονομίας μόνο με εκείνες τις περιπτώσεις που δεν μπορούν να επιλυθούν απευθείας από τους διοικούμενους.

VII. Αντί επιλόγου

Η μέχρι τούδε εξέλιξη του δικαιώματος στη λήθη αναδεικνύει ότι η λήθη στο διαδίκτυο δεν είναι απολύτως εφικτή. Προς τούτο συνηγορεί και η πρόταση του όρου δικαίωμα διαγραφής έναντι ενός δικαιώματος στη λήθη. Με μεγάλο ενδιαφέρον αναμένεται να διαμορφωθεί νομολογιακώς η τοπική έκταση του δικαιώματος διαγραφής. Η επιμονή πάντως στη διατήρηση των λημμάτων εκτός του ευρωπαϊκού χώρου αναμένεται να επαληθεύσει τη ρήση του Posner ότι παλαιότερα οι Ευρωπαίοι που ήθελαν να ξεχάσουν το παρελθόν τους πήγαιναν στην Αμερική, ενώ τώρα θα γίνεται το αντίστροφο⁵³.

(53) Βλ. E. Posner, We All Have the Right to Be Forgotten, Europe is ahead of the United States in repairing the damage to privacy the Internet—and especially Google—has wrought, Slate, 14.5.2014, διαθέσιμο σε: <http://www.slate.com/articles/news_and_politics/view_from_chicago/2014/05/the_european_right_to_be_forgotten_is_just_what_the_internet_needs.html>.